

Regeringens proposition

2006/07:60

Modernare nordiska regler om makars
förmögenhetsförhållanden

Prop.
2006/07:60

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 15 mars 2007

Fredrik Reinfeldt

Beatrice Ask
(Justitiedepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslår regeringen att Sverige skall tillträda en överenskommelse mellan de nordiska länderna om ändring av konventionen den 6 februari 1931 innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap. Överenskommelsen syftar till att göra det mer förutsebart för makar i internordiska relationer vilket lands lag som gäller för deras förmögenhetsrättsliga förhållanden i äktenskapet. De skall därmed ges en tryggare ekonomisk situation. Ändringarna innebär att makarna får möjlighet att avtala om vilket lands lag som skall tillämpas. När makar som inte har träffat något lagvalsavtal flyttar till ett annat nordiskt land, undviks överraskande effekter genom att det nya hemvistlandets lag blir tillämplig först efter en övergångstid på två år. Rätten att förfoga över makarnas bostad skall alltid avgöras enligt lagen i det land där bostaden finns. Giltigheten av bestämmelserna i ett äktenskapsförord skall bedömas enligt den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden när frågan bedöms. Reglerna tillämpas inte för par som flyttat ut ur Norden.

Det föreslås att ändringar som motsvarar överenskommelsen görs i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap och i lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m.m.

Lagändringarna till följd av överenskommelsen föreslås träda i kraft den dag regeringen bestämmer.

1	Förslag till riksdagsbeslut.....	3
2	Lagtext.....	4
2.1	Förslag till lag om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap.....	4
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m.m.....	8
3	Ärendet och dess beredning.....	9
4	Nuvarande förhållanden	9
5	Överenskommelsen om ändring av den nordiska äktenskapskonventionen.....	11
6	Modernare internordiska regler	13
7	Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	16
8	Kostnader.....	17
9	Författningskommentar	17
9.1	Förslaget till lag om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap	17
9.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m.m.....	23
Bilaga 1	Överenskommelse den 26 januari 2006 om ändring av den nordiska äktenskapskonventionen	24
Bilaga 2	Motivering till överenskommelsen.....	38
Bilaga 3	Promemorians lagförslag.....	50
Bilaga 4	Förteckning över remissinstanserna	55
Bilaga 5	Lagrådets yttrande	56
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 15 mars 2007	57

Regeringen föreslår att riksdagen

dels godkänner överenskommelsen den 26 januari 2006 mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om ändring av konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge undertecknad i Stockholm den 6 februari 1931 innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap,

dels antar regeringens förslag till

1. lag om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap,

2. lag om ändring i lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m.m.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap

dels att 3–5 och 9 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i förordningen skall införas fyra nya paragrafer, 2 a och 3 a–3 c §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 a §

Det som sägs i 3–5 §§ gäller makars förmögenhetsförhållanden, om båda makarna

1. är medborgare i någon fördragsslutande stat och

2. när de ingick äktenskapet

a) var medborgare i någon fördragsslutande stat och

b) då tog hemvist i en av de fördragsslutande staterna.

Bestämmelserna tillämpas inte om båda makarna efter äktenskapets ingående har tagit hemvist utanför de fördragsslutande staterna.

3 §¹

Rättsverkningarna av äktenskap mellan dem, som äro och vid äktenskapets ingående voro medborgare i fördragsslutande stat, skola, såvitt angår makarnas förmögenhetsförhållanden, bedömas enligt lagen i den av staterna, där makarna vid äktenskapets ingående togo hemvist. Hava båda makarna sedermera tagit hemvist i en annan av staterna, skall den statens lag i stället vinna tillämp-

Har makar eller blivande makar avtalat att en viss stats lag skall tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden, skall det gälla om

1. avtalet avser

a) lagen i en fördragsslutande stat där någon av dem hade hemvist eller var medborgare när avtalet ingicks eller

b) lagen i den fördragsslutande stat där de båda senast samtidigt hade hemvist, ifall den ena maken

¹ Ändringen innebär bl.a. att andra stycket upphävs.

ning, såvitt ej fråga är om verkan av rättshandling, som tidigare blivit företagen.

Makes behörighet att råda över fast egendom eller vad därmed är likställt skall, om egendomen är belägen i fördragsslutande stat, städse bedömas enligt lagen i den staten.

eller båda makarna under äktenskapet har tagit hemvist i en annan fördragsslutande stat än den där de tog hemvist när de gifte sig, och

2. något annat inte följer av 3 b–4 §§.

3 a §

Om tillämplig lag inte har bestämts genom avtal, tillämpas lagen i den stat där makarna tog hemvist när de gifte sig.

Om båda makarna senare har tagit hemvist i en annan fördragsslutande stat och varit bosatta där i minst två år, tillämpas i stället den statens lag. Om båda makarna tidigare under äktenskapet har haft hemvist i den staten eller om makarna är medborgare i den staten, tillämpas dock den statens lag så snart de har tagit hemvist där.

3 b §

I fråga om en makes behörighet att råda över fast egendom, över egendom som är likställd med fast egendom eller över en bostad skall alltid lagen i den fördragsslutande stat där egendomen finns tillämpas.

3 c §

Ett byte av den lag som tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden inverkar inte på rättsverkningarna av en rättshandling som har företagits före bytet.

Giltigheten av bestämmelserna i ett äktenskapsförord bedöms enligt den lag som skall tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden när frågan blir aktuell.

4 §

Äktenskapsförord mellan dem, som äro och vid äktenskapets ingående voro medborgare i fördragsslutande stat samt då togo hemvist i sådan stat, skall i avseende å formen anses giltigt i envar av de fördragsslutande staterna, ej blott om det tillkommit i enlighet med den lag, som jämlikt 3 § var tillämplig å makarnas förmögenhetsförhållanden, utan jämväl om det uppfyller formföreskrifterna i stat, där kontrahenterna eller en av dem var medborgare.

Förord, som enligt första stycket skall anses till formen giltigt, ehuru det ej upprättats och lagföljts på sätt i giftermålsbalken är sagt, må ej här i riket åberopas emot tredje man, innan det blivit till rätten ingivet enligt vad där stadgas. Är förordet slutet mellan trolovade, och varder det till rätten ingivet, i stad inom en månad och å landet senast å det ting, som infaller näst efter en månad, sedan äktenskapet ingicks, må det emot tredje man åberopas jämväl i avseende å tiden före dess ingivande till rätten.

Ett lagvalsavtal eller ett äktenskapsförord mellan makarna är giltigt till formen, om det när det ingicks uppfyllde formkraven i

1. den lag som enligt 3 eller 3 a § var tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden eller

2. lagen i en fördragsslutande stat där makarna eller en av dem var medborgare.

Om en fördragsslutande stats lag saknar formkrav för lagvalsavtal, bedöms giltigheten enligt den lagens formkrav för äktenskapsförord. Bedöms frågan enligt svensk lag, skall lagvalsavtalet anses giltigt om det är skriftligt.

Ett äktenskapsförord mellan makar som har hemvist i Sverige när rättshandlingen företas gäller här i landet mot tredje man, endast om registrering sker enligt 7 kap. 3 § tredje stycket äktenskapsbalken.

5 §

Ansökan om boskillnad mellan makar, som avses i 4 §, upptages i den stat, där makarna hava hemvist. Hava de hemvist i skilda stater, upptages ansökan i den stat, där den, mot vilken ansökningen är riktad, har hemvist, eller, om denna stat är Finland, i den stat, vars lag enligt 3 § är tillämplig å makarnas förmögenhetsförhållanden.

En ansökan om boskillnad mellan makarna tas upp i den stat där de har hemvist. Har de hemvist i olika stater, tas ansökan upp i den stat där den make som ansökan riktar sig mot har hemvist eller, om denna stat är Finland, i den stat vars lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.

Vid prövning av frågor som avses i 7 och 8 §§ tillämpas i varje stat där gällande lag. Frågor om bodelning skall dock alltid avgöras enligt den lag som *enligt 3 §* är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.

Hemskillnad som vunnits i en av staterna medför i de övriga samma rätt att få äktenskapsskillnad som om den vunnits i den staten.

I en fördragsslutande stat där regler om hemskillnad saknas men där äktenskapsskillnad i vissa fall skall föregås av betänketid har makar, som vunnit hemskillnad i en annan fördragsslutande stat och därefter levt åtskilda under en tid motsvarande sådan betänketid samt inte återupptagit sammanlevnaden, rätt att få äktenskapsskillnad utan föregående betänketid.

Vid prövning av frågor som avses i 7 och 8 §§ tillämpas i varje stat där gällande lag. Frågor om bodelning skall dock alltid avgöras enligt den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.

-
1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande om makarnas äktenskap har upplösts eller makarna har beviljats hemskillnad före ikraftträdandet.

² Senaste lydelse 2001:398.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m.m.

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m.m. skall ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Vid bodelning som avses i denna lag *skall*, om *ej* annat följer av 2 §, *iakttagas vad som föreskrives* i 3 och 6 §§ förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap.

Föreslagen lydelse

8 §¹

Vid bodelning som avses i denna lag *gäller*, om *inte något* annat följer av 2 §, *det som sägs* i 2 a–4 och 6 §§ förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap.

-
1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande om makarnas äktenskap har upplösts eller makarna har beviljats hemskillnad före ikraftträdandet.

¹ Senaste lydelse 1973:1195.

Inom ramen för det lagstiftningssamarbete som sker genom Nordiska ministerrådet pågår fortlöpande överläggningar om moderniseringar av de nordiska konventioner som sedan lång tid finns på familjerättens område. Arbetet har senast varit inriktat på bestämmelserna om makars förmögenhetsförhållanden i konventionen den 6 februari 1931 innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap (den nordiska äktenskapskonventionen). Den 26 januari 2006 undertecknades i Stockholm en överenskommelse om ändring av konventionen. Den undertecknades med förbehåll för senare ratifikation eller godkännande.

Överenskommelsen och den motivering till den som utarbetats vid de nordiska departementsöverläggningarna finns i *bilagorna 1 och 2*.

Inom Justitiedepartementet utarbetades en promemoria om vilka lagändringar som behövs för att införliva överenskommelsen med svensk lag. Promemorians lagförslag finns i *bilaga 3*.

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 4*. Remissvaren finns tillgängliga i Regeringskansliet (Ju2006/10435).

Larådet

Regeringen beslutade den 15 februari 2007 att inhämta Lagrådets yttrande. Lagrådsremissens lagförslag överensstämmer med regeringens lagförslag. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*. Lagrådet har lämnat förslagen utan erinran.

4 Nuvarande förhållanden

Internordiska regler om makars förmögenhetsförhållanden

Den nordiska äktenskapskonventionen innehåller regler om bl.a. domsrätt, erkännande och lagval i frågor som rör äktenskap. I artiklarna 3 och 4 finns bestämmelser om tillämplig lag för makars förmögenhetsförhållanden. Bestämmelserna gäller endast makar som är medborgare i någon nordisk stat. Var och en av makarna skall också ha varit medborgare i en nordisk stat vid ingåendet av äktenskapet för att omfattas. Dessutom skall de vid ingåendet av äktenskapet ha tagit hemvist i en av de nordiska staterna. Om de tog hemvist utanför Norden eller i två olika stater när de gifte sig, är konventionens lagvalsregler inte tillämpliga.

Grundregeln är att det är lagen i det nordiska land där makarna tog hemvist när de gifte sig som skall tillämpas. Om de senare byter nordiskt hemvist, blir det nya hemvistlandets lag i stället tillämplig. Verkningarna av en tidigare rättshandling kommer dock fortfarande att bedömas enligt det tidigare hemvistlandets lag.

Den tillämpliga lagen ändras inte om endast en av makarna byter hemvist, utan bara om båda makarna flyttar till samma andra nordiska land. Konventionen har ansetts innebära att lagen i det nordiska land där

makarna har haft hemvist skall fortsätta att tillämpas om båda makarna tar hemvist utanför Norden.

Enligt en särskild regel skall en makes behörighet att råda över fast egendom eller likställd egendom alltid bedömas enligt lagen i det land där egendomen finns.

Bestämmelser finns också om ett äktenskapsförords giltighet till formen. Ett äktenskapsförord är giltigt om det uppfyller formkraven enligt den lag som i övrigt är tillämplig på förmögenhetsförhållandena eller lagen i ett land där minst en av makarna är medborgare. Varje konventionsstat kan också göra giltigheten mot tredje man beroende av att äktenskapsförordet registreras.

Konventionens regler är inte tillämpliga på registrerade partnerskap.

Konventionens bestämmelser har införts i svensk rätt genom förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap (3 och 4 §§). Reglerna har överförts i princip ordagrant från konventionen till den svenska författnings-texten.

Utanför konventionens tillämpningsområde

I fall som inte omfattas av den nordiska äktenskapskonventionen avgörs lagvalet när det gäller makars förmögenhetsförhållanden av respektive lands egna internationellt privaträttsliga lagvalsregler.

I Sverige finns allmänt tillämpliga lagvalsregler i lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Till skillnad mot den nordiska konventionen medger dessa regler att makar eller blivande makar avtalar om tillämplig lag (3 §). Om de inte avtalar något, gäller lagen i det land där de tar hemvist när de gifter sig. Vid byte av hemvist dröjer det två år innan det nya landets lag tillämpas, om det inte är ett land som de tidigare under äktenskapet har haft hemvist i eller där de båda är medborgare (4 §). Särskilda regler finns i fråga om makes förfogande över makarnas gemensamma bostad och över fast egendom som finns i Sverige (9, 11 och 12 §§). En rättshandling mellan makar är giltig till formen om den uppfyller kraven enligt lagen i den stat där rättshandlingen företas eller där makarna då har hemvist. Äktenskapsförord mellan makar med hemvist i Sverige gäller dock här i landet endast om registrering enligt äktenskapsbalkens bestämmelser sker (5 §).

Det finns ingen EU-reglering om makars förmögenhetsförhållanden. Ett arbete med att anta gemenskapsregler på området har dock inletts genom en grönbok som presenterades av kommissionen den 17 juli 2006, se dokument KOM (2006) 400 slutlig.

Den 14 mars 1978 antogs inom Haagkonferensen för internationell privaträtt en konvention om tillämplig lag för makars förmögenhetsförhållanden. Konventionen har tillträtts av endast Frankrike, Nederländerna och Luxemburg, men varit förebild vid nationell lagstiftning i flera andra europeiska länder.

5 Överenskommelsen om ändring av den nordiska äktenskapskonventionen

Prop. 2006/07:60

Som nämnts i avsnitt 3 har en överenskommelse träffats den 26 januari 2006 om ändring av den nordiska äktenskapskonventionens regler om tillämplig lag för makars förmögenhetsförhållanden. Syftet med ändringarna är att göra det mer förutsebart för makarna vilket lands lag som kommer att gälla för deras förmögenhetsrättsliga förhållanden i äktenskapet. Makarna skall därmed få en tryggare ekonomisk situation. Reglerna skall också bli tydligare och lättare att tillämpa. Nedan redogörs i korthet för ändringarna. En närmare redogörelse finns i den skriftliga motivering som utarbetats vid de nordiska departementsöverläggningarna (bilaga 2).

Tillämplig lag vid flyttning

I situationer där makarna byter hemvist inom Norden innebär konventionens nuvarande regler att det nya hemvistlandets lag omedelbart blir tillämplig. Eftersom makarna kan antas anpassa sig till förhållandena i det land de lever i, är det ofta naturligt att tillämpa hemvistlandets lag. Effekten av att det nya hemvistlandets lag omedelbart blir tillämplig kan dock komma oväntat för dem. För att undvika sådana överraskningar ges makarna genom ändringsöverenskommelsen en viss tid för att anpassa sig till de nya förhållandena. Bytet av tillämplig lag sker först när makarna har bott i den nya hemviststaten i två år. Ett undantag gäller när makarna flyttar till ett land som de båda är medborgare i eller tidigare under äktenskapet har haft hemvist i. De kan då antas ha sådan kännedom om förhållandena i det landet och där gällande regler att det är motiverat att den tillämpliga lagen byts redan vid hemvistbytet.

Frihet för makarna att välja lag

Överenskommelsen innebär att makarna får möjlighet att avtala om tillämplig lag för sina förmögenhetsförhållanden. Makarna skall som tillämplig lag kunna välja lagen i en nordisk stat som minst en av dem har anknytning till genom hemvist eller medborgarskap. Om de bytt hemvist under äktenskapet, skall de också kunna välja lagen i det land där de båda senast hade hemvist. Avtalet skall kunna ingås även före äktenskapet (artikel 3 a).

En allmän princip som kommer till uttryck i konventionen är att verkan av en rättshandling skall bedömas enligt den lag som var tillämplig när rättshandlingen företogs (artikel 3). Principen har betydelse när makarna bytt hemvist och får med överenskommelsen betydelse även när makarna har träffat ett lagvalsavtal som innebär ett byte av tillämplig lag. I överenskommelsen görs ett undantag från denna princip. Giltigheten av bestämmelserna i ett äktenskapsförord skall bedömas enligt den lag som tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden när frågan blir aktuell (artikel 3 c andra stycket). Makar som har ingått äktenskapsförord skall alltså efter ett byte av tillämplig lag inte kunna göra gällande

bestämmelser i äktenskapsförordet som inte är giltiga enligt den då tillämpliga lagen. Syftet är att förhindra att makarna genom lagvalsavtal kringgår nationella regler om vad som är tillåtet att avtala om i äktenskapsförord.

Enligt överenskommelsen skall ett lagvalsavtal anses giltigt till formen om det då det ingicks uppfyllde formkraven i den lag som var tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden eller lagen i en stat där minst en av makarna var medborgare. Om formkrav för lagvalsavtal saknas, skall i stället formkraven för äktenskapsförord gälla. I varje fördragsslutande stat skall det kunna krävas registrering enligt den statens lag för att avtalet skall gälla i förhållande till tredje man (artikel 4).

När makarna har ingått ett lagvalsavtal, byts inte den lag som enligt avtalet tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden om deras hemvist i Norden senare skulle bytas. Makarna kan dock gemensamt ändra avtalet och på så sätt få till stånd ett byte av tillämplig lag. Det skall inte vara möjligt för den ene av makarna att ensidigt återkalla avtalet.

Skydd för makars bostad

I de nordiska länderna finns olika bestämmelser till skydd mot att en av makarna ensam företar viktiga rättshandlingar som rör makarnas gemensamma bostad. Exempelvis får enligt den svenska äktenskapsbalken en make endast med samtycke av den andra maken avhända sig, pantsätta eller hyra ut egendom som är makarnas gemensamma bostad. Konventionens särskilda lagvalsregel som berör dessa frågor har från början tagit sikte endast på fast egendom eller därmed likställd egendom, bl.a. tomträtt. Är bostaden inte sådan egendom, bedöms alltså frågan om en makes rätt att råda över den enligt den lag som i övrigt tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden. Genom ändringsöverenskommelsen vidgas tillämpningsområdet för den särskilda lagvalsregeln så att den även omfattar bostäder som inte är fast egendom eller därmed likställd egendom. Exempel på sådana bostäder är lägenheter som innehas med bostadsrätt eller hyresrätt. Frågan om behörighet att råda över bostaden skall alltid bedömas enligt lagen i den fördragsslutande stat där bostaden finns (artikel 3 b).

Ny regel om makar som flyttar ut ur Norden

Enligt överenskommelsen begränsas tillämpningsområdet för lagvalsreglerna så att de inte gäller makar som har tagit hemvist utanför Norden (artikel 4 a).

Syftet med ändringen är att undvika att en konventionsstats lag fortsätter att vara tillämplig trots att makarna har flyttat från Norden, och det oavsett hur länge sedan det var.

Regeringens förslag: Sverige skall tillträda överenskommelsen om ändring av den nordiska äktenskapskonventionen. Ändringar som motsvarar överenskommelsen görs i 1931 års förordning om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap. Det innebär att makarna får möjlighet att avtala om vilket lands lag som skall tillämpas på förmögenhetsförhållandena i äktenskapet. Om inget avtal har ingåtts och de flyttar till ett annat nordiskt land, dröjer det två år innan det nya hemvistlandets lag börjar tillämpas. Rätten att förfoga över makarnas bostad skall alltid avgöras enligt lagen i det nordiska land där bostaden finns. Giltigheten av bestämmelserna i ett äktenskapsförord skall bedömas enligt den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden när frågan bedöms. Reglerna tillämpas inte för par som flyttar ut ur Norden.

Promemorians förslag överensstämmer i sak med regeringens. Regeringens förslag har getts en utformning som närmare ansluter till bestämmelserna i 1990 års lag.

Remissinstanserna: De flesta av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inget att invända mot det. *Sveriges Advokatsamfund* anser att giltigheten av bestämmelserna i ett äktenskapsförord borde bedömas enligt den lag som är tillämplig när äktenskapsförordet avtalas. Enligt samfundet talar behovet av förutsebarhet för att ett äktenskapsförord skall kunna tillämpas enligt sin ordalydelse även efter det att ett annat lands lag har blivit tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. *Malmö tingsrätt* anser att tidsfristen innan ett nytt hemvistlands lag börjar tillämpas borde omfatta även de fall där makarna tidigare har haft hemvist i landet och att tidsfristen då skulle avse den sammanlagda tid makarna har haft hemvist i landet.

Skälen för regeringens förslag

Sverige bör tillträda överenskommelsen

Den nordiska äktenskapskonventionens bestämmelser om tillämplig lag för makars förmögenhetsförhållanden har inte ändrats sedan konventionen ingicks år 1931. Reglerna om makars egendomsförhållanden var vid den tiden väl samordnade. Därefter har reglerna allt mer kommit att skilja sig åt mellan länderna, framför allt på grund av ny lagstiftning, men också genom olika vägval i rättspraxis. Skillnaderna gäller bl.a. vilken egendom som skall beaktas vid en bodelning och hur makarna genom avtal kan utforma individuella avvikelser från lagens regler. Utvecklingen innebär att det numera i det enskilda fallet kan få stor praktisk betydelse vilket lands lag som skall tillämpas. Om makarna flyttar från en konventionsstat till en annan, kan det leda till både oväntade och oönskade effekter för dem.

Ändringsöverenskommelsen innebär att reglerna på ett bättre sätt kommer att motsvara de behov som finns i dag. Makar som har anknytning till flera konventionsstater ges möjlighet att själva bestämma vilket lands

lag som skall tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. De kan på så sätt förhindra att en ny lag blir tillämplig vid ett byte av hemvist och skapa förutsebarhet i fråga om resultatet av en framtida bodelning. En sådan valfrihet gäller redan enligt de svenska allmänt tillämpliga lagvalsreglerna och är accepterad i många andra länder. Det är en fördel att ha samma ordning mellan de nordiska länderna.

Ändringsöverenskommelsen medför också andra förbättringar. När makar som inte har träffat något lagvalsavtal flyttar mellan konventionsstaterna, undviks överraskande effekter för dem genom att den nya hemviststatens lag blir tillämplig först efter en övergångstid på två år. Också detta ligger i linje med vad som redan gäller enligt svensk rätt. Vidare klargörs att lagvalsreglerna i konventionen inte längre skall tillämpas när båda makarna tar hemvist utanför konventionsstaterna. I en sådan situation får detta i de flesta fall antas ligga i makarnas intresse. Överenskommelsen innebär också en ökad trygghet när det gäller en makes rätt att bestämma över en bostad som inte är fast egendom, t.ex. en bostadsrätt eller en hyresrätt.

Vid ett byte av hemvist från en konventionsstat till en annan dröjer det, som redan nämnts, två år innan det nya hemvistlandets lag börjar tillämpas. Tidsfristen räknas från den tidpunkt då den sist inflyttade maken bosätter sig i landet. Om makarna tidigare har haft hemvist i landet, gäller dock inte någon sådan tidsfrist. Malmö tingsrätt anser att tidsfristen borde omfatta även dessa fall och att beräkningen av fristen då skulle ta sikte på den sammanlagda tid som makarna har haft hemvist i landet. Enligt regeringens mening skulle en sådan ordning inte vara att föredra framför den avtalade. Att makarna tidigare har haft hemvist i landet innebär att de har haft sitt stadigvarande boende där. Det har alltså inte varit fråga om ett tillfälligt boende eller en kortvarig vistelse. Även när boendet i sådana fall har varat kortare tid än två år kan det antas att makarna är betydligt mer förtrogna med förhållandena i landet än när det är första gången makarna tar hemvist i landet. En fördel med tidsfristen är att det efter två års boende sällan finns någon tvekan om var makarna har hemvist. För makar som återvänder till ett land som de tidigare har haft hemvist i finns det dock typiskt sett inte samma svårigheter att avgöra hemvistfrågan. För dem finns det alltså inte samma behov av en tidsfrist. För den avtalade ordningen talar också att den överensstämmer med det som redan i dag gäller enligt 1990 års lag.

Som har nämnts i avsnitt 5 är en allmän princip, som också kommer till uttryck i konventionen, att verkan av en rättshandling skall bedömas enligt den lag som var tillämplig när rättshandlingen företogs. Att den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden senare byts skall alltså inte påverka rättshandlingens giltighet. I överenskommelsen görs ett undantag från principen. Giltigheten av bestämmelserna i ett äktenskapsförord skall alltid bedömas enligt den lag som tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden när frågan blir aktuell. Sveriges Advokatsamfund är kritiskt till undantaget. Enligt samfundet talar behovet av förutsebarhet för att ett äktenskapsförord skall kunna tillämpas enligt sin ordalydelse även efter det att ett annat lands lag har blivit tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden. Regeringen anser dock att det finns goda skäl för den avtalade lösningen. Syftet med undantagsregeln är att undvika att makar genom lagvalsavtal kringgår

nationella regler om vad som är tillåtet att avtala om i ett äktenskapsförord. Om makarna t.ex. har upprättat ett äktenskapsförord enligt ett lands lag och senare, efter att ha tagit hemvist i ett annat land, ingår ett avtal om tillämpning av det landets lag utan att ha upphävt äktenskapsförordet, skall sådana villkor i förordet som inte är tillåtna enligt det landets lag inte kunna göras gällande. Det bör även med denna ordning bli förutsebart för makarna vad som kommer att gälla. Om makarna t.ex. har tagit in sådana villkor som är typiska för den vid den tidpunkten tillämpliga äktenskapslagen men inte har vidtagit ytterligare åtgärder, bör några problem inte uppstå. Man kan då vanligen utgå från att makarna har bestämt att den lagen skall tillämpas. Med ett sådant indirekt lagvalsavtal kommer inte något annat lands lag att bli tillämplig om makarna senare byter hemvist inom Norden. Frågan om verkan av ett byte av tillämplig lag uppkommer först om makarna senare träffar ett lagvalsavtal. De har då också anledning att överväga om det som de har överenskommit i äktenskapsförordet kan göras gällande enligt den lag de i stället vill tillämpa. Att de genom sitt avtal inte kan kombinera olika delar av de två ländernas rättsregler bör inte komma som någon överraskning för dem.

Sammanfattningsvis anser regeringen att Sverige bör tillträda överenskommelsen. Den leder till en bättre förutsebarhet och en ökad ekonomisk trygghet för makar i Norden. Den är också väl förenlig med de allmänt tillämpliga lagvalsreglerna i svensk rätt.

Genomförande i svensk rätt

Den nordiska äktenskapskonventionen är införlivad med svensk rätt genom 1931 års förordning om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap. Vid ett tillträde till den nya överenskommelsen bör ändringar som motsvarar överenskommelsen göras i förordningen. För att underlätta en enhetlig tillämpning inom konventionsstaterna är det lämpligt att de bestämmelser som genomför överenskommelsen utformas i nära anslutning till konventionstexten, särskilt med tanke på att konventionen i andra nordiska länder inkorporeras. Utformningen av reglerna bör dock där det är möjligt också anpassas till de allmänt tillämpliga lagvalsreglerna i 1990 års lag. På motsvarande sätt som i 1990 års lag bör således möjligheten att avtala om tillämplig lag anges i en inledande paragraf (3 §). I en därefter följande paragraf bör anges vad som gäller om makarna inte har träffat något lagvalsavtal (3 a §). Övriga paragrafer kan i stort sett ansluta till dispositionen i konventionen.

En särskild fråga är vad som bör krävas när det gäller den formella giltigheten av ett äktenskapsförord. Konventionen ger sedan tidigare möjlighet att kräva registrering för att ett äktenskapsförord skall gälla i förhållande till tredje man i Sverige. Möjligheten har utnyttjats i 1931 års förordning. Av 4 § andra stycket framgår att ett äktenskapsförord inte får åberopas mot tredje man innan det har registrerats enligt bestämmelserna i äktenskapsbalken. Detta gäller oavsett var och när äktenskapsförordet har ingåtts. Enligt 1990 års lag krävs registrering endast om det ingås mellan makar med hemvist i landet (5 § tredje stycket). Det ansågs vid införandet av den bestämmelsen inte nödvändigt att kräva registrering av äktenskapsförord för makar som inte haft hemvist här i landet när rätts-

handlingen företogs (se prop. 1989/90:87 s. 26). Något skäl att behålla ett sådant krav i just internordiska förhållanden finns inte. Det underlättar rättstillämpningen om villkoren för internordiska och övriga förhållanden blir mer lika varandra. Även i 1931 års förordning bör således kravet på registrering begränsas till äktenskapsförord som ingås mellan makar som har hemvist här i landet.

En annan fråga är hur formkravet för lagvalsavtal skall regleras. I ändringsöverenskommelsen finns bestämmelser om vilket lands lag som skall användas för att avgöra om lagvalsavtalet är giltigt till formen (artikel 4). Enligt de svenska allmänt tillämpliga reglerna skall ett lagvalsavtal vara skriftligt (3 § 1990 års lag). Några andra formkrav, t.ex. krav på registrering eller bevittnings, finns inte. För att underlätta tillämpningen är det lämpligt att det i 1931 års förordning föreskrivs att ett lagvalsavtal skall vara skriftligt för att vara giltigt till formen enligt svensk lag.

I 1931 års förordning och i lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m.m. bör hänvisningarna till bestämmelserna om tillämplig lag justeras.

7 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser

Regeringens förslag: Lagändringarna skall träda i kraft den dag regeringen bestämmer. Äldre bestämmelser skall fortfarande gälla om äktenskapet har upplösts eller hemskillnad har beviljats före ikraftträdandet.

Promemorians förslag överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna tillstyrker förslaget eller har inga invändningar mot det. *Malmö tingsrätt* anmärker dock att det med utgångspunkt från vad som gäller enligt svenskt lag hade varit en mer ändamålsenlig ordning om de äldre bestämmelserna hade tillämpats i de fall då talan om äktenskapsskillnad väckts före ikraftträdandet.

Skälen för regeringens förslag: Överenskommelsen om ändring av den nordiska äktenskapskonventionen träder i kraft den första dagen i den månad som infaller två månader närmast efter det att alla de nordiska staterna har tillträtt överenskommelsen. Eftersom det inte är möjligt att med säkerhet förutse tidpunkten för ikraftträdandet, bör regeringen bemyndigas att besluta när lagändringarna skall träda i kraft.

Enligt överenskommelsen skall ändringarna i konventionen inte tillämpas i de fall äktenskapet har upplösts eller makarna har beviljats hemskillnad före ikraftträdandet. Motiveringen till denna begränsning är att det skall vara möjligt för parterna att förutse vilka regler som gäller. Som Malmö tingsrätt påpekar innebär bestämmelsen att de nya reglerna kan vara tillämpliga även om en talan om äktenskapsskillnad har väckts före ikraftträdandet. Överenskommelsen medger dock inte något undantag för detta fall.

De föreslagna ändringarna syftar till att skapa större förutsebarhet för enskilda i fråga om deras ekonomiska förhållanden. Om det leder till färre rättstvister kan det också innebära minskade kostnader för det allmänna, även om det i så fall är en ytterst marginell minskning. Några ökade kostnader för det allmänna i följd av förslagen uppkommer inte.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap

2 a § *Det som sägs i 3–5 §§ gäller makars förmögenhetsförhållanden, om båda makarna*

- 1. är medborgare i någon fördragsslutande stat och*
- 2. när de ingick äktenskapet*
 - a) var medborgare i någon fördragsslutande stat och*
 - b) då tog hemvist i en av de fördragsslutande staterna.*

Bestämmelserna tillämpas inte om båda makarna efter äktenskapets ingående har tagit hemvist utanför de fördragsslutande staterna.

I paragrafen anges tillämpningsområdet för bestämmelserna i 3–5 §§ om makars förmögenhetsförhållanden. Paragrafen är ny. Övervägandena finns i avsnitt 6.

Av *första stycket* framgår att bestämmelserna endast gäller makar som är medborgare i någon nordisk stat när frågan aktualiseras. Båda makarna skall också vid ingåendet av äktenskapet ha varit medborgare i någon nordisk stat. De behöver inte vara eller ha varit medborgare i samma nordiska stat. Makarna skall dessutom vid ingåendet av äktenskapet ha tagit hemvist i en och samma nordiska stat. Det krävs inte att de har bosatt sig på samma adress eller ens på samma ort i den staten.

Om anknytningskraven inte är uppfyllda, skall frågan om tillämplig lag för makarnas förmögenhetsförhållanden inte avgöras enligt förordningen. Allmänt tillämpliga lagvalsregler finns i lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden.

I 19 § i 1990 års lag finns en bestämmelse om vad som avses med begreppet hemvist. Den har betydelse även vid tillämpning av 1931 års förordning (se NJA II 1932 s. 384).

Av *andra stycket* framgår att 3–5 §§ endast tillämpas om minst en av makarna fortfarande har hemvist i ett av de nordiska länderna. Om frågan om tillämplig lag för makarnas förmögenhetsförhållanden kommer upp i Sverige och båda makarna har tagit hemvist utanför Norden, avgörs den alltså inte av förordningen. Inte heller om makarna senare åter tar hemvist i ett nordiskt land skall förordningens lagvalsregler tillämpas. Bestämmelsen genomför artikel 4 a i konventionen.

1. avtalet avser

a) lagen i en fördragsslutande stat där någon av dem hade hemvist eller var medborgare när avtalet ingicks eller

b) lagen i den fördragsslutande stat där de båda senast samtidigt hade hemvist, ifall den ena maken eller båda makarna under äktenskapet har tagit hemvist i en annan fördragsslutande stat än den där de tog hemvist när de gifte sig, och

2. något annat inte följer av 3 b–4 §§.

Paragrafen ger en möjlighet för makar att avtala om att ett visst lands lag skall tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. Bestämmelsen genomför konventionens artikel 3 a. Övervägandena finns i avsnitt 6.

Av paragrafen framgår att ett avtal om tillämplig lag kan ingås av makar och blivande makar. Avtalet skall avse makarnas förmögenhetsförhållanden i äktenskapet. Det kommer också att ligga till grund för den avveckling av den ekonomiska gemenskapen som sker i samband med äktenskapsskillnad eller dödsfall. I en del fall görs bodelningen efter det att äktenskapet har upplösts. Att äktenskapet har upplösts hindrar inte parterna att träffa ett avtal om tillämplig lag i samband med bodelningen. Regeln avser alltså även fränskilda makar. På samma sätt är det självklart att en avliden makes rättsinnehavare kan träffa ett lagvalsavtal med den efterlevande maken. Det har inte ansetts nödvändigt att ange detta i lagtexten.

Lagvalsavtalet är bindande för makarna. Det är alltså inte möjligt för en av makarna att ensidigt återkalla avtalet. Den lag som makarna har valt enligt avtalet skall tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden även om de senare byter hemvist i Norden. Makarna kan gemensamt ändra avtalet och på så sätt få till stånd ett byte av tillämplig lag.

För att undvika svårigheter vid tolkningen är det önskvärt att makarna uttryckligen anger den tillämpliga lagen i avtalet. Det är dock inte en förutsättning för avtalets giltighet. Ett lagvalsavtal kan indirekt framgå av ett äktenskapsförord om handlingens innehåll visar att makarnas avsikt har varit att en viss stats lag skall tillämpas på förmögenhetsförhållandena i deras äktenskap. Har t.ex. sådana villkor som är typiska för dansk äktenskapslag tagits in i äktenskapsförordet, kan man vanligen utgå från att makarna har bestämt att dansk lag skall tillämpas, om inte något annat framkommer. Andra exempel är att en gemensam vilja om lagvalet kommer till uttryck i ett inbördes testamente eller i en bodelningshandling.

Ett avtal om att ett visst lands lag skall tillämpas innebär att det i princip är det landets vid varje tidpunkt gällande regler som skall tillämpas. Avtalet innebär alltså inte att de regler som gällde vid tidpunkten för avtalet skall fortsätta att tillämpas oavsett de ändringar av dem som görs senare.

Avtalet skall avse makarnas egendom i dess helhet. Bestämmelserna ger således inte utrymme för att göra en uppdelning så att olika delar av makarnas förmögenhetsförhållanden regleras av olika länders lagar. Om parterna t.ex. uttryckligen har avtalat att viss egendom skall undantas från deras lagval, får det genom tolkning av avtalet avgöras om avtalet är giltigt eller inte. Om undantaget avser endast en mindre del av

egendomen, kan det vara en rimlig lösning att tillämpa den valda lagen fullt ut och bortse från undantaget.

Makarnas frihet att välja rättsordning är inte obegränsad. *Punkt 1 a* innebär att makarna kan välja lagen i en fördragsslutande stat där någon av dem hade hemvist eller var medborgare när avtalet ingicks. Avtalet kan tillämpas även om denna anknytning senare har upphört. En förutsättning för att avtalet skall kunna göras gällande enligt förordningens lagvalsregler är dock att makarna ännu har en sådan anknytning till de nordiska länderna som krävs enligt 2 a §. I annat fall kan det bli fråga om att bedöma avtalet enligt bestämmelserna i 1990 års lag.

I *punkt 1 b* ges ytterligare en valmöjlighet. Om den ena maken eller båda makarna under äktenskapet har flyttat från den stat där de tog hemvist när de gifte sig, kan makarna som tillämplig lag i stället välja lagen i den fördragsslutande stat där de båda senast hade hemvist. Det krävs inte att de har haft gemensamt hemvist eller ens varit bosatta på samma ort i det landet, men båda makarna skall vid en viss tidpunkt ha haft hemvist där. Som exempel kan nämnas två svenska medborgare med hemvist i Norge. Makarna flyttar till Danmark vid olika tidpunkter. Efter att båda makarna fått hemvist där, flyttar de vidare till Sverige. Makarna får då avtala om tillämpning av dansk lag för sina förmögenhetsförhållanden. Däremot kan de inte välja norsk lag, eftersom Norge inte är det land där de senast samtidigt har haft hemvist. Bestämmelsen, som har sin förebild i finsk lag, saknar motsvarighet i 1990 års lag.

Av *punkt 2* framgår att avtalet endast gäller med de begränsningar och under de förutsättningar som anges i 3 b–4 §§. Av hänvisningen till 3 b § framgår att makarna inte själva kan bestämma vilken lag som skall tillämpas i fråga om en makes behörighet att råda över fast egendom m.m. Hänvisningen till 3 c § innebär att makarna inte kan avtala om att verkan av ett byte av tillämplig lag skall vara en annan än vad som följer av denna paragraf. Av hänvisningen till 4 § följer att avtalet är giltigt till formen endast under de förutsättningar som anges i 4 §. Vid tillämpning av svensk rätt skall avtalet alltså vara skriftligt. Makarna kan inte avtala om vilket lands lag som skall tillämpas för att bedöma ett lagvalsavtals eller äktenskapsförords giltighet till formen eller om de särskilda formkrav som föreskrivs i den paragrafen.

3 a § *Om tillämplig lag inte har bestämts genom avtal, tillämpas lagen i den stat där makarna tog hemvist när de gifte sig.*

Om båda makarna senare har tagit hemvist i en annan fördragsslutande stat och varit bosatta där i minst två år, tillämpas i stället den statens lag. Om båda makarna tidigare under äktenskapet har haft hemvist i den staten eller om makarna är medborgare i den staten, tillämpas dock den statens lag så snart de har tagit hemvist där.

I paragrafen anges vilken lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden om de inte har avtalat om tillämplig lag. Bestämmelserna, som genomför konventionens artikel 3, har överförts från 3 § och är delvis ändrade. Övervägandena finns i avsnitt 6.

Första stycket innebär att lagen i det nordiska land där båda makarna tar hemvist när de gifter sig blir tillämplig för deras förmögenhetsförhållanden i äktenskapet om de inte avtalar annat.

I *andra stycket* ges regler om byte av tillämplig lag för det fallet att makarna flyttar från en konventionsstat till en annan. Reglerna tillämpas inte bara när makarna flyttar från den stat som de tog hemvist i när de gifte sig, utan också om makarna flyttar vidare inom Norden. Båda makarna skall ha flyttat till samma konventionsstat för att ett byte av tillämplig lag skall bli aktuellt. En tidsfrist på två år har införts för de fall där den nya hemviststaten inte är en stat som makarna tidigare under äktenskapet har haft hemvist i eller båda är medborgare i. Tidsfristen räknas från den tidpunkt då makarna bosätter sig i den nya staten. Flyttar de inte samtidigt, räknas tidsfristen från den tidpunkt då den sist inflyttade maken bosätter sig där. Frågan om bosättning bör i Sverige som regel relativt enkelt kunna avgöras med ledning av folkbokföringen. Om bosättningen har varat i två år, kan det i de flesta fall antas att makarna också har hemvist i landet. Är det undantagsvis inte fallet, byts den tillämpliga lagen först när makarna anses ha fått hemvist där. Är den nya hemviststaten en stat som makarna tidigare under äktenskapet har haft hemvist i eller båda är medborgare i, byts den tillämpliga lagen direkt när nytt hemvist anses ha uppkommit.

3 b § *I fråga om en makes behörighet att råda över fast egendom, över egendom som är likställd med fast egendom eller över en bostad skall alltid lagen i den fördragsslutande stat där egendomen finns tillämpas.*

I paragrafen finns en särskild bestämmelse om tillämplig lag när det gäller behörigheten för make att råda över fast egendom m.m. Bestämmelsen har, delvis ändrad, överförts från 3 §. Övervägandena finns i avsnitt 6.

Bestämmelsen har utvidgats till att omfatta även behörigheten att råda över en bostad som inte är fast egendom eller något därmed likställt, t.ex. en tomträtt. Den kan alltså t.ex. gälla en lägenhet som innehas med hyresrätt eller bostadsrätt. Det kan också vara fråga om någon annan typ av rätt till en bostad, förekommande i en annan fördragsslutande stat. När det skall bedömas om det behövs samtycke för en rättshandling som gäller en bostad tillämpas lagen i det land där egendomen finns. I fråga om t.ex. en hyresrätt är det alltså lagen i det land där bostaden faktiskt är belägen som skall tillämpas.

3 c § *Ett byte av den lag som tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden inverkar inte på rättsverkningarna av en rättshandling som har företagits före bytet.*

Giltigheten av bestämmelserna i ett äktenskapsförord bedöms enligt den lag som skall tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden när frågan blir aktuell.

I paragrafen finns viktiga regler om rättsverkningar av rättshandlingar avseende makarnas förmögenhetsförhållanden när det sker ett byte av tillämplig lag. Den genomför artikel 3 c i konventionen. Övervägandena finns i avsnitt 6.

Enligt *första stycket* skall rättsverkningarna av en rättshandling som har företagits före ett byte av tillämplig lag bestämmas enligt den lag som var tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden vid den tidpunkt då rättshandlingen företogs. Med byte av lag avses det förhållande att en annan lag än den som dittills gällt för makarnas förmögenhetsför-

hållande blir tillämplig, antingen på grund av att makarna tar nytt hemvist inom Norden eller genom att de ingår ett lagvalsavtal. De rättshandlingar som avses är framför allt bodelningsavtal och andra avtal mellan makarna som rör deras förmögenhetsrättsliga förhållanden, t.ex. gåvor. Vidare omfattas avtal mellan en make och tredje man (se NJA II 1932 s. 388 och 400). Bestämmelsen kan t.ex. ha betydelse för betalningsansvaret för ett lån som har tagits för att bekosta familjens underhåll. Ett annat exempel är att en make har sålt egendom utan den andra makens samtycke och att denne har möjlighet att inom viss tid angripa försäljningen. Innan denna tid har löpt ut blir dock en annan lag tillämplig, enligt vilken makens samtycke inte krävs. I den situationen gäller bestämmelserna i den tidigare tillämpliga lagen, och försäljningen kan fortfarande angripas. Bestämmelsen omfattar också frågan om en rättshandling är giltig till formen, t.ex. om den måste vara skriftlig eller bevittnad. Frågor om äktenskapsförords och lagvalsavtals giltighet till formen regleras dock i 4 §.

I *andra stycket* görs ett undantag från första stycket. Giltigheten av bestämmelserna i ett äktenskapsförord skall alltid bedömas enligt den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden när frågan blir aktuell. Bestämmelsen innebär att det inte är möjligt att i vissa fall kringgå reglerna om äktenskapsförord i den lag som gäller för förmögenhetsförhållandena i äktenskapet. Som exempel kan nämnas att makarna har upprättat ett äktenskapsförord enligt hemvistlandets lag och senare, efter att ha tagit hemvist i ett annat land, ingår ett avtal om tillämpning av det landets lag utan att upphäva äktenskapsförordet. Sådana villkor i äktenskapsförordet som inte är tillåtna enligt den lag som de har valt kan därefter inte göras gällande. Om makarna däremot inte senare träffar ett sådant särskilt lagvalsavtal, uppstår normalt inte den situationen. Om makarna i ett äktenskapsförord har tagit in sådana villkor som är typiska för den lag som var tillämplig när äktenskapsförordet ingicks, kan man vanligen utgå från att makarna har bestämt att den lagen skall tillämpas. Med ett sådant indirekt lagvalsavtal kommer inte något annat lands lag att bli tillämplig om makarna senare byter hemvist inom Norden. Någon motsvarighet till bestämmelsen i *andra stycket* finns inte i 1990 års lag. (Jfr uttalande om bedömningen av motsvarande frågor i prop. 1989/90:87 s. 46 f.) Bestämmelsen gäller äktenskapsförordets materiella giltighet, dvs. bland annat frågan om det är möjligt att avtala om ett visst innehåll. Bestämmelser om äktenskapsförords giltighet till formen finns i 4 §.

4 § *Ett lagvalsavtal eller ett äktenskapsförord mellan makarna är giltigt till formen, om det när det ingicks uppfyllde formkraven i*

1. den lag som enligt 3 eller 3 a § var tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden eller

2. lagen i en fördragsslutande stat där makarna eller en av dem var medborgare.

Om en fördragsslutande stats lag saknar formkrav för lagvalsavtal, bedöms giltigheten enligt den lagens formkrav för äktenskapsförord. Bedöms frågan enligt svensk lag, skall lagvalsavtalet anses giltigt om det är skriftligt.

Ett äktenskapsförord mellan makar som har hemvist i Sverige när rättshandlingen företas gäller här i landet mot tredje man, endast om registrering sker enligt 7 kap. 3 § tredje stycket äktenskapsbalken.

Paragrafen handlar om lagvalsavtals och äktenskapsförords giltighet till formen. Det kan t.ex. gälla frågan om ett äktenskapsförord måste vara registrerat för att vara giltigt. Ändringar har gjorts i första och andra styckena. Ett nytt tredje stycke har lagts till. Övervägandena finns i avsnitt 6.

Enligt *första stycket* är ett lagvalsavtal eller ett äktenskapsförord giltigt till formen om det uppfyller kraven enligt den lag som skulle tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden vid tidpunkten för ingåendet. Dessutom är det giltigt om det uppfyller formkraven enligt lagen i den stat där parterna eller den ena av dem var medborgare.

Andra stycket preciserar hur bedömningen av ett lagvalsavtal skall göras i vissa fall. Första meningen behandlar det fallet att en annan lag än svensk lag tillämpas för att bedöma den formella giltigheten. Om den lagen saknar formföreskrifter för lagvalsavtal, bedöms giltigheten enligt den lagens krav för äktenskapsförord. Om svensk lag tillämpas, gäller enligt andra meningen att avtalet skall vara skriftligt. Muntliga avtal godtas således inte. Avtalet behöver därutöver inte upprättas i någon speciell form.

Ibland kan ett lagvalsavtal indirekt framgå av ett äktenskapsförord eller annan handling, jfr kommentaren till 3 §.

Av *tredje stycket* framgår att äktenskapsförord mellan makar med hemvist i Sverige skall registreras för att gälla här i förhållande till tredje man. Registrering skall ske enligt 7 kap. 3 § tredje stycket äktenskapsbalken. Detta innebär att ett äktenskapsförord som ingås mellan blivande makar gäller i förhållande till tredje man från äktenskapets ingående om det ges in till domstolen inom en månad från det att äktenskapet ingicks. I andra fall gäller äktenskapsförordet först från och med den dag då det ges in till domstolen. Bestämmelser om förfarandet vid registrering finns i 16 kap. äktenskapsbalken.

5 § *En ansökan om boskillnad mellan makarna tas upp i den stat där de har hemvist. Har de hemvist i olika stater, tas ansökan upp i den stat där den make som ansökan riktar sig mot har hemvist eller, om denna stat är Finland, i den stat vars lag är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.*

I paragrafen finns en bestämmelse om domsrätt i fråga om ansökan om boskillnad. Hänvisningar till 3 och 4 §§ har tagits bort. Några språkliga ändringar har också gjorts. Detta innebär inga ändringar i sak.

9 § Vid prövning av frågor som avses i 7 och 8 §§ tillämpas i varje stat där gällande lag. Frågor om bodelning skall dock alltid avgöras enligt den lag som är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.

Hemskillnad som vunnits i en av staterna medför i de övriga samma rätt att få äktenskapsskillnad som om den vunnits i den staten.

I en fördragsslutande stat där regler om hemskillnad saknas men där äktenskapsskillnad i vissa fall skall föregås av betänketid har makar, som vunnit hemskillnad i en annan fördragsslutande stat och därefter levt åtskilda under en tid motsvarande sådan betänketid samt inte återupptagit sammanlevnaden, rätt att få äktenskapsskillnad utan föregående betänketid.

Paragrafen reglerar vilket lands lag som skall tillämpas vid prövning av frågor om hemskillnad och äktenskapsskillnad och frågor av det slag som

kan tas upp i samband med dessa. I *första stycket* har en hänvisning till 3 § tagits bort. Prop. 2006/07:60

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.
2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande om makarnas äktenskap har upplösts eller makarna har beviljats hemskilnad före ikraftträdandet.

Lagen träder i kraft den dag regeringen bestämmer.

De nya reglerna skall inte tillämpas om äktenskapet är upplöst eller hemskilnad har beviljats före ikraftträdandet. Övergångsbestämmelsens utformning följer den övergångsbestämmelse som finns i ändringsöverskommelsen. Den innebär att äldre föreskrifter i vissa fall skall tillämpas vid en bodelning som sker efter ikraftträdandet. De nya reglerna kan vara tillämpliga även om en talan om äktenskapsskilnad har väckts före ikraftträdandet.

9.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m.m.

8 § Vid bodelning som avses i denna lag *gäller, om inte något* annat följer av 2 §, *det som sägs i 2 a–4 och 6 §§* förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap.

I paragrafen hänvisas till bestämmelserna i 1931 års förordning om tillämplig lag för makars förmögenhetsförhållanden. Hänvisningen är ändrad i följd av ändringarna i 1931 års förordning. Övervägandena finns i avsnitt 6.

Överenskommelse den 26 januari 2006 om ändring
av den nordiska äktenskapskonventionen

Prop. 2006/07:60
Bilaga 1

OVERENSKOMST

Overenskomst mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om ændring af konventionen mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige indeholdende internationalprivatretlige bestemmelser om ægteskab, adoption og værgemål undertegnet i Stockholm den 6. februar 1931

Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regeringer er blevet enige om følgende:

Artikel I

I konventionen mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige indeholdende internationalprivatretlige bestemmelser om ægteskab, adoption og værgemål undertegnet i Stockholm den 6. februar 1931 foretages følgende ændringer:

SOPIMUS

Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin välinen sopimus Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken Tukholmassa 6 päivänä helmikuuta 1931 tehdyn avioliittoa, lapseksiottamista ja holhousa koskevia kansainvälis-yksityisoikeudellisia määräyksiä sisältävän sopimuksen muuttamisesta

Tanskan, Suomen, Islannin, Norjan ja Ruotsin hallitukset ovat sopineet seuraavasta:

Artikla I

Suomen, Islannin, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken Tukholmassa 6 päivänä helmikuuta 1931 tehty avioliittoa, lapseksiottamista ja holhousa koskevia kansainvälis-yksityisoikeudellisia määräyksiä sisältävää sopimusta muutetaan seuraavasti:

ÖVERENSKOMMELSE

Överenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om ändring av konventionen mellan Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige undertecknad i Stockholm den 6 februari 1931 innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap

Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar har kommit överens om följande:

Artikel I

I konventionen mellan Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige undertecknad i Stockholm den 6 februari 1931 innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap skall följande ändringar göras:

SAMKOMULAG

Samkomulag milli Danmerkur, Finnlands, Íslands, Noregs og Svíþjóðar um breytingar á samningi milli Íslands, Danmerkur, Finnlands, Noregs og Svíþjóðar um alþjóðleg einkamálaréttarákvæði um hjúskap, ættleiðingu og lögráð er undirritaður var í Stokkhólmi 6. febrúar 1931

Ríkisstjórnir Danmerkur, Finnlands, Íslands, Noregs og Svíþjóðar hafa orðið ásáttar um eftirfarandi:

I

Á samningnum milli Íslands, Danmerkur, Finnlands, Noregs og Svíþjóðar um alþjóðleg einkamálaréttarákvæði um hjúskap, ættleiðingu og lögráð, sem undirritaður var í Stokkhólmi 6. febrúar 1931, eru gerðar eftirfarandi breytingar:

OVERENSKOMST

Overenskomst mellom Danmark, Finland, Island Norge og Sverige om endring av konvensjonen mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige undertegnet i Stockholm den 6. februar 1931 inneholdende internasjonal-privatrettslige bestemmelser om ekteskap, adopsjon og vergemål

Danmarks, Finlands, Islands Norges og Sveriges regjeringer har kommet til enighet om følgende:

Artikkel I

I konvensjonen mellom Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige undertegnet i Stockholm den 6. februar 1931 inneholdende internasjonal-privatrettslige bestemmelser om ekteskap, adopsjon og vergemål skal følgende endringer gjøres:

ÖVERENSKOMMELSE

Överenskommelse mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om ändring av konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge undertecknad i Stockholm den 6 februari 1931 innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap

Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar har kommit överens om följande:

Artikel I

I konventionen mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge undertecknad i Stockholm den 6 februari 1931 innehållande internationellt privaträttsliga bestämmelser om äktenskap, adoption och förmynderskap skall följande ändringar göras:

Artikel 3 affattes således:

Formueforholdet mellem ægtefæller, som er og ved ægteskabets indgåelse var statsborgere i en kontraherende stat, bedømmes efter loven i den af staterne, hvor ægtefællerne bosatte sig ved ægteskabets indgåelse.

Har begge ægtefæller senere bosat sig i en anden kontraherende stat og boet der i mindst 2 år, anvendes denne stats lov i stedet. Har begge ægtefæller tidligere under ægteskabet været bosat der, eller er begge ægtefæller statsborgere der, anvendes denne stats lov dog, så snart ægtefællerne bosætter sig i denne stat.

Efter artikel 3 indsættes:

Artikel 3 a.

Ægtefæller, som er omfattet af artikel 3, kan aftale, at loven i en kontraherende stat, hvor en af dem er bosat eller er statsborger ved aftalens indgåelse, skal anvendes på deres formueforhold. En sådan lovvalgsaftale kan også indgås før ægteskabet.

Sopimuksen 3 artikla muutetaan kuulumaan:

Jos puoliset ovat ja avioliittoon mennessään olivat jonkin sopimusvaltion kansalaisia, puolisoiden varallisuussuhteisiin sovelletaan sen sopimusvaltion lakia, johon puoliset avioliittoon mennessään asettuivat asumaan.

Jos molemmat puoliset ovat myöhemmin asettuneet asumaan johonkin toiseen sopimusvaltioon ja asuneet siellä vähintään kaksi vuotta, sovelletaan kuitenkin tämän valtion lakia. Jos kummallakin puolisolalla on aikaisemmin avioliiton aikana ollut asuinpaikka tässä valtiossa tai jos kumpikin on sen kansalainen, sen lakia sovelletaan kuitenkin välittömästi siitä alkaen, kun he ovat asettuneet asumaan tähän valtioon.

Sopimukseen lisätään uusi 3 a artikla seuraavasti:

Puolisot, joita 3 artiklassa tarkoitetaan, voivat sopia, että heidän varallisuussuhteisiinsa sovelletaan sen sopimusvaltion lakia, jossa toisella tai kummallakin puolisolalla on asuinpaikka tai jonka kansalainen toinen tai kumpikin puolisoista on sopimusta tehtäessä. Sellainen sopimus lainvalinnasta voidaan tehdä myös ennen avioliittoa.

Artikel 3 skall ha följande lydelse:

På förmögenhetsförhållanden mellan makar som är och när de ingick äktenskapet var medborgare i fördragsslutande stat tillämpas lagen i den av staterna där makarna tog hemvist när de ingick äktenskapet.

Om båda makarna senare har tagit hemvist i en annan fördragsslutande stat och har varit bosatta där i minst två år, tillämpas i stället den statens lag. Om båda makarna tidigare under äktenskapet har haft hemvist där eller om båda makarna är medborgare i den staten, tillämpas dock den statens lag så snart de har tagit hemvist där.

Till konventionen skall fogas en ny artikel 3 a som följer:

Makar som avses i artikel 3 får avtala att lagen i en fördragsslutande stat där någon av dem har hemvist eller är medborgare när avtalet ingås skall tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. Ett sådant lagvalsavtal får ingås även före äktenskapet.

3. gr. hljóði svo:

Að því er snertir fjármál hjóna, sem eiga, og áttu við stofnun hjónabandsins, ríkisfesti í samningsríki, skal beita lögum þess samningsríkis þar sem þau tóku sér heimilisfesti þegar þau gengu í hjónaband.

Hafi bæði hjónin síðar tekið sér heimilisfesti í öðru samningsríki og búið þar í að minnsta kosti tvö ár skal í staðinn beita lögum þess ríkis. Hafi bæði hjónin fyrr á hjónabandsárum sínum átt heimilisfesti þar, eða eigi þau ríkisfesti í því ríki, skal þó beita lögum þess ríkis um leið og þau taka sér þar heimilisfesti.

Ný grein, 3 a, sem bætt er inn í samninginn, hljóði svo:

Hjón, sem 3. gr. á við um, geta gert með sér samkomulag um að um fjármál þeirra skuli beita lögum samningsríkis þar sem annað hvort þeirra á heimilisfesti eða ríkisfesti þegar samkomulagið er gert. Slíkt samkomulag um lagaval má einnig gera fyrir hjónaband.

Artikkel 3 skal lyde:

Formuesforholdet mellom ektefeller som er, og da de inngikk ekteskapet, var statsborgere i en kontraherende stat, skal bedømmes etter loven i den av statene hvor ektefellene bosatte seg da de inngikk ekteskapet.

Har begge ektefellene senere bosatt seg i en annen kontraherende stat og vært bosatt der i minst to år, skal denne statens lov komme til anvendelse i stedet. Har begge ektefellene tidligere under ekteskapet hatt bopel der, eller er begge ektefellene statsborgere i den staten, skal denne statens lov komme til anvendelse så snart de har tatt bopel der.

Til konvensjonen skal det tilføyes en ny artikkel 3 a:

Ektefeller som omhandles i artikkel 3, kan avtale at loven i en kontraherende stat der en av dem har bopel eller er statsborger når avtalen inngås, skal anvendes på deres formuesforhold. En slik lovvalgsavtale kan også inngås før ekteskapet.

Artikel 3 skall ha följande lydelse:

På förmögenhetsförhållanden mellan makar som är och när de ingick äktenskapet var medborgare i fördragsslutande stat tillämpas lagen i den av staterna där makarna tog hemvist när de ingick äktenskapet.

Om båda makarna senare har tagit hemvist i en annan fördragsslutande stat och har varit bosatta där i minst två år, tillämpas i stället den statens lag. Om båda makarna tidigare under äktenskapet har haft hemvist där eller om båda makarna är medborgare i den staten, tillämpas dock den statens lag så snart de har tagit hemvist där.

Till konventionen skall fogas en ny artikel 3 a som följer:

Makar som avses i artikel 3 får avtala att lagen i en fördragsslutande stat där någon av dem har hemvist eller är medborgare när avtalet ingås skall tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. Ett sådant lagvalsavtal får ingås även före äktenskapet.

Hvis den ene ægtefælle eller begge ægtefæller under ægteskabet har bosat sig i en anden kontraherende stat, kan ægtefællerne også aftale, at loven i den kontraherende stat, hvor de begge senest var bosat samtidig, skal anvendes.

Jos toinen tai kumpikin puolisoista on avioliiton aikana asettunut asumaan toiseen sopimusvaltioon, puoliset voivat sopia myös, että sovelletaan sen sopimusvaltion lakia, jossa molemmilla puolisoilla viimeksi oli samanaikaisesti asuinpaikka.

Om den ena av eller båda makarna under äktenskapet har tagit hemvist i en annan fördragsslutande stat, får makarna också avtala att lagen i den fördragsslutande stat där de båda senast samtidigt hade hemvist skall tillämpas.

Efter artikel 3 a indsættes:

Sopimukseen lisätään uusi 3 b artikla seuraavasti:

Till konventionen skall fogas en ny artikel 3 b som följer:

Artikel 3 b.

En ægtefælles beføjelse til at råde over fast ejendom, det som kan ligestilles hermed, eller over bolig skal altid bedømmes efter loven i den kontraherende stat, hvor den ligger.

Puolison oikeus vallita jossakin sopimusvaltiossa olevaa kiinteää tai siihen verrattavaa omaisuutta taikka asuntoa määräytyy aina sen valtion lain mukaan.

Makes behörighet att råda över fast egendom, det som är likställt med sådan eller över bostad skall alltid bedömas enligt lagen i den fördragsslutande stat där den är belägen.

Efter artikel 3 b indsættes:

Sopimukseen lisätään uusi 3 c artikla seuraavasti:

Till konventionen skall fogas en ny artikel 3 c som följer:

Artikel 3 c.

En ændring af hvilket lands lov, som finder anvendelse på ægtefællernes formueforhold, er uden betydning for retsvirkningerne af retshandler indgået før ændringen.

Puolisoiden varallisuussuhteisiin sovellettavan lain vaihtuminen ei vaikuta sitä aikaisemmin tehdyn oikeustoimen oikeusvaikutuksiin.

Ett byte av den lag som tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden inverkar inte på rättsverkningarna av en rättshandling som har företagits tidigare.

Gyldigheden af bestemmelserne i en ægtepagt bedømmes efter loven i den kontraherende stat, som skal anvendes på ægtefællernes formueforhold, når spørgsmålet bliver aktuelt.

Avioehtosopimuksen määräysten pätevyys arvioidaan kuitenkin sen sopimusvaltion lain mukaan, jota sovelletaan puolisoitten varallisuussuhteisiin kysymyksen tullessa ajankohtaiseksi.

Giltigheten av bestämmelserna i ett äktenskapsförord bedöms enligt lagen i den fördragsslutande stat som skall tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden då frågan blir aktuell.

Hafi annað hvort eða bæði hjónin tekið sér heimilisfesti í öðru samningsríki á hjónabandstímanum geta þau einnig gert með sér samkomulag um að beita skuli lögum þess samningsríkis þar sem þau áttu síðast bæði heimilisfesti samtímis.

Om den ene av eller begge ektefellene under ekteskapet har tatt bopel i en annen kontraherende stat, kan ektefellene også avtale at loven i den kontraherende staten der de begge sist hadde bopel samtidig, skal anvendes.

Om den ena av eller båda makarna under äktenskapet har tagit hemvist i en annan fördragsslutande stat, får makarna också avtala att lagen i den fördragsslutande stat där de båda senast samtidigt hade hemvist skall tillämpas.

Ný grein, 3b, sem bætt er inn í samninginn, hljóði svo:

Til konvensjonen skal det tilføyes en ny artikkel 3 b:

Till konventionen skall fogas en ny artikel 3 b som följer:

Um heimild annars hvors hjóna til að ráða yfir fasteign, samsvarandi eign eða bústað, sem er í einhverju samningsríkjanna, skal jafnan fara eftir lögum þess ríkis.

En ektefelles rett til å råde over fast eiendom, det som er likestilt med fast eiendom, eller over bolig skal alltid bedømmes etter loven i den kontraherende stat der den ligger.

Makes behörighet att råda över fast egendom, det som är likställt med sådan eller över bostad skall alltid bedömas enligt lagen i den fördragsslutande stat där den är belägen.

Ný grein, 3c, sem bætt er inn í samninginn, hljóði svo:

Til konvensjonen skal det tilføyes en ny artikkel 3 c:

Till konventionen skall fogas en ny artikel 3 c som följer:

Ef skipt er um lög, sem beitt er um fjármál hjóna, hefur það engin áhrif á réttarverkan löggerninga sem áður voru gerðir.

Et bytte av den lov som anvendes på ektefellenes formuesforhold, er uten betydning for rettsvirkningene av rettshandler foretatt før byttet.

Ett byte av den lag som tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden inverkar inte på rättsverkingarna av en rättshandling som har företagits tidigare.

Um gildi ákvæða kaupmála fer eftir lögum þess samningsríkis, sem á að beita um fjármál hjónanna, þegar slíkt álitamál kemur upp.

Gyldigheten av bestemmelse i en ektepakt bedømmes likevel etter loven i den kontraherende staten som skal anvendes på ektefellenes formuesforhold når spørsmålet blir aktuelt.

Giltigheten av bestämmelserna i ett äktenskapsförord bedöms enligt lagen i den fördragsslutande stat som skall tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden då frågan blir aktuell.

Artikel 4 affattes således:

En lovvalgsaftale eller en ægtepagt mellem ægtefæller, som er omfattet af artikel 3 og 3 a, skal anses for gyldig med hensyn til formen i hver og en af de kontraherende stater, hvis den, da den blev indgået, opfyldte formkravene i 1. den lov, som efter artikel 3 eller 3 a var gældende for ægtefællernes formueforhold, eller 2. loven i en kontraherende stat, hvor begge ægtefæller eller en af dem var statsborgere.

Hvis loven ikke indeholder formkrav for lovvalgsaftaler, bedømmes gyldigheden af en sådan aftale efter formkravene for ægtepagter.

Enhver af staterne kan over for tredjemand gøre gyldigheden af en lovvalgsaftale eller en ægtepagt betinget af, at aftalen eller ægtepagten er registreret i overensstemmelse med den der gældende lov.

Sopimuksen 4 artikla muutetaan kuulumaan:

Sopimus lainvalinnasta tai avioehtosopimus, joka on solmittu 3 ja 3 a artiklassa tarkoitettujen puolisoitten kesken, on katsottava muodoltaan päteväksi jokaisessa sopimusvaltiossa, jos se silloin, kun sopimus tehtiin, täytti muotomääräykset sen sopimusvaltion lain mukaan, 1. jota 3 tai 3 a artiklan mukaan sovellettiin puolisoitten varallisuussuhteisiin; tai 2. jonka kansallaisia puolisoita olivat tai toinen heistä oli.

Jos laissa ei ole muotomääräyksiä lainvalinnasta tehdylle sopimukselle, sen pätevyys arvioidaan avioehtosopimusta koskevien muotomääräysten nojalla.

Jokainen sopimusvaltio voi määrätä lainvalinnasta tehdyn sopimuksen tai avioehtosopimuksen pätevyyden kolmatta henkilöä vastaan riippumaan siitä, että sopimus tai avioehto rekisteröidään sen lain mukaisesti.

Artikel 4 skall ha följande lydelse:

Ett lagvalsavtal eller ett äktenskapsförord mellan makar som avses i artikel 3 och 3 a skall anses giltigt till formen i var och en av de fördragsslutande staterna om det då det ingicks uppfyllde formkraven i 1. den lag som enligt artikel 3 eller 3 a var tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden eller 2. lagen i en fördragsslutande stat där makarna eller en av dem var medborgare.

Om lagen saknar formkrav för lagvalsavtal, bedöms giltigheten av ett sådant avtal enligt formkraven för äktenskapsförord.

Var och en av staterna kan göra giltigheten av ett lagvalsavtal eller ett äktenskapsförord gentemot tredje man beroende av att avtalet eller förordet registreras enligt dess lag.

4. gr. hljóði svo:

Artikkel 4 skal lyde:

Artikel 4 skall ha följande
lydelse:

Samkomulag um lagaval
eða kaupmáli hjóna, sem 3.
gr. og grein 3 a eiga við um,
skulu skoðuð gild í öllum
samningsríkjunum hvað
form þeirra snertir hafi þau,
þegar þau voru gerð,
uppfyllt formskilyrði
1. þeirra laga sem
samkvæmt 3. gr. og grein 3
a átti að beita um fjármál
hjónanna,
eða
2. laga samningsríkis þar
sem bæði hjónin eða annað
hvort þeirra átti ríkisfesti.

En lovvalgsavtale eller en
ektepakt mellom ektefeller
som omhandlet i artikkel 3
og 3 a skal anses gyldig med
hensyn til formen i hver og
en av de kontraherende
statene om den da den ble
inngått, oppfylte
formkravene i
1. den lov som etter artikkel
3 eller 3 a gjaldt for ekte-
fellenes formuesforhold
eller
2. loven i en kontraherende
stat der ektefellene eller en
av dem var statsborgere.

Ett lagvalsavtal eller ett
äktenskapsförord mellan
makar som avses i artikel 3
och 3 a skall anses giltigt till
formen i var och en av de
fördragsslutande staterna
om det då det ingicks
uppfyllde formkraven i
1. den lag som enligt artikel
3 eller 3 a var tillämplig på
makarnas förmögenhets-
förhållanden eller
2. lagen i en
fördragsslutande stat där
makarna eller en av dem var
medborgare.

Innihaldi lögin ekki
formskilyrði hvað snertir
samkomulag um lagaval fer
um gildi þess samkvæmt
formskilyrðum kaupmála.

Hvis loven ikke har form-
krav for lovvalgsavtaler,
bedømmes gyldigheten av
en slik avtale i henhold til
formkravene for ektepakter.

Om lagen saknar formkrav
för lagvalsavtal, bedöms
giltigheten av ett sådant
avtal enligt formkraven för
äktenskapsförord.

Sérhvert ríkjanna getur,
gagnvart þriðja manni, gert
það að skilyrði fyrir gildi
samkomulags um lagaval
eða kaupmála að
samkomulagið eða
kaupmálinn sé skráður
samkvæmt lögum þess.

Enhver av statene kan
overfor en tredje person
gjøre gyldigheten av en
lovvalgsavtale eller en
ektepakt avhengig av at den
er registrert etter reglene i
denne staten.

Var och en av staterna kan
göra giltigheten av ett
lagvalsavtal eller ett äkten-
skapsförord gentemot tredje
man beroende av att avtalet
eller förordet registreras
enligt dess lag.

Efter artikel 4 indsættes:

Sopimukseen lisätään uusi
4 a artikla seuraavasti:

Till konventionen skall
fogas en ny artikel 4 a som
följer:

Artikel 4 a.

Hvis ægtefæller, der er omfattet af artikel 3, senere har bosat sig i en stat, som ikke er kontraherende, finder konventionens bestemmelser om ægtefællernes formueforhold ikke anvendelse.

Puolisoiden varallisuus-suhteita koskevia artikloja ei sovelleta, jos puolisot, joita 3 artiklassa tarkoitetaan, ovat myöhemmin asettuneet asumaan valtioon, joka ei ole tämän sopimuksen osapuoli.

Om makar som avses i artikel 3 senare har tagit hemvist i en stat som inte är fördragsslutande, är konventionens bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden inte tillämpliga.

Artikel II

Artikla II

Artikel II

Bestemmelserne i denne overenskomst finder ikke anvendelse, hvis ægteskabet er ophørt, eller ægtefællerne er bevilget separation, inden overenskomsten træder i kraft.

Tämän sopimuksen määräyksiä ei sovelleta, jos puolisoiden avioliitto on purkautunut tai puolisoille on myönnetty asumusero ennen tämän sopimuksen voimaantuloa.

Bestämmelserna i denna överenskommelse tillämpas inte, om makarnas äktenskap har upplösts eller makarna har beviljats hemskillnad innan överenskommelsen träder i kraft.

Artikel III

Artikla III

Artikel III

Overenskomsten finder ikke anvendelse på Færøerne og i Grønland, men kan efter forhandling mellem det danske familie- og forbrugerministerium og justitsministerierne i de øvrige kontraherende stater sættes i kraft der med de afvigelser, som de særlige færøske eller grønlandske forhold tilsiger.

Sopimusta ei sovelleta Färöarilla eikä Grönlannissa, mutta se voidaan Tanskan perhe- ja kuluttaja-asiaain ministeriön neuvoteltua muiden sopimusvaltioiden oikeusministeriöiden kanssa saattaa siellä voimaan sellaisin poikkeuksin, joita Färöarten tai Grönlannin erityiset olosuhteet voivat edellyttää.

Överenskommelsen tillämpas inte på Färöarna eller i Grönland, men kan efter förhandlingar mellan det danska ministeriet för familje- och konsumentfrågor och övriga fördragsslutande staters justitieministerier sättas i kraft där, med de avvikelser som de särskilda färöiska eller grönländska förhållandena kan ge anledning till.

Artikel IV

Artikla IV

Artikel IV

De kontraherende stater kan tiltræde denne overenskomst ved
a) undertegnelse uden forbehold om ratifikation eller godkendelse eller

Sopimusvaltiot voivat yhtyä tähän sopimukseen
a) allekirjoittamalla sen tekemättä ratifiointia tai hyväksymistä koskevaa ehtoa, tai

De fördragsslutande staterna kan tillträda denna överenskommelse genom
a) undertecknande utan förbehåll för ratifikation eller godkännande, eller

Ný grein, 4 a, sem bætt er inn í samninginn, hljóði svo:

Hafi hjón, sem 3. gr. á við um, síðar tekið sér heimilisfesti í ríki, sem ekki er samningsríki, er ekki unnt að beita ákvæðum samningsins um fjármál þeirra.

Til konvensjonen skal det tilføyes en ny artikkel 4 a:

Hvis ektefeller som omhandlet i artikkel 3, senere har tatt bopel i en stat som ikke er kontraherende, kommer konvensjonens bestemmelser om ektefellenes formuesforhold ikke til anvendelse.

Till konventionen skall fogas en ny artikel 4 a som följer:

Om makar som avses i artikel 3 senare har tagit hemvist i en stat som inte är fördragsslutande, är konventionens bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden inte tillämpliga.

II

Artikkel II

Artikel II

Ákvæðum þessa samkomulags skal ekki beitt ef hjóskap hjónanna er lokið eða hjónin eru skilin að borði og sæng áður en það öðlast gildi.

Bestemmelsene i denne overenskomsten kommer ikke til anvendelse dersom ekteskapet er opphørt eller ektefellene er innvilget separasjon før overenskomsten trer i kraft.

Bestämmelserna i denna överenskommelse tillämpas inte, om makarnas äktenskap har upplösts eller makarna har beviljats hemskillnad innan överenskommelsen träder i kraft.

III

Artikkel III

Artikel III

Samkomulaginu verður ekki beitt í Færeyjum eða á Grænlandi, en unnt er að láta það öðlast gildi þar, að undangengnum samninga-viðræðum danska fjölskyldu- og neytendaráðuneytisins og dómsmálaráðuneyta hinna samningsríkjanna, með þeim frávikum sem sérstakar færeyskar eða grænlenskar aðstæður geta gefið tilefni til.

Overenskomsten anvendes ikke på Færøylene eller i Grønland, men kan etter forhandlinger mellom det danske familie- og forbrukerdepartementet og øvrige konvensjonsstaters justisdepartementer settes i kraft der, med de avvikelser som de særskilte færøyske eller grønlandske forhold kan gi grunn til.

Överenskommelsen tillämpas inte på Färöarna eller i Grönland, men kan efter förhandlingar mellan det danska ministeriet för familje- och konsumentfrågor och övriga fördragsslutande staters justitie-ministerier sättas i kraft där, med de avvikelser som de särskilda färöiska eller grönländska förhållandena kan ge anledning till.

IV

Artikkel IV

Artikel IV

Samningsríkin geta gerst aðilar að samkomulagi þessu með
a) undirritun án fyrirvara um fullgildingu eða staðfestingu, eða

De kontraherende stater kan tiltre denne overenskomsten gjennom å
a) undertegne uten forbehold om ratifikasjon eller godkjennelse, eller

De fördragsslutande staterna kan tillträda denna överenskommelse genom
a) undertecknande utan förbehåll för ratifikation eller godkännande, eller

b) undertegnelse med forbehold om ratifikation eller godkendelse kombineret med efterfølgende ratifikation eller godkendelse.

Ratifikationsdokumenterne deponeres i det svenske udenrigsministerium.

Overenskomsten træder i kraft den første dag i den måned, der begynder to måneder efter, at alle de kontraherende stater har tiltrådt overenskomsten. Det svenske udenrigsministerium underretter de kontraherende stater om deponeringen af ratifikationsdokumenterne og om tidspunktet for overenskomstens ikrafttræden.

Artikel V

Originaleksemplaret af denne overenskomst deponeres i det svenske udenrigsministerium, som tilstiller hver af de kontraherende stater en bekræftet afskrift.

Til bekræftelse herpå har de undertegnede befuldmægtigede undertegnet denne overenskomst.

b) allekirjoittamalla sen ratifiointia tai hyväksymistä koskevin ehdoin ja sen jälkeen ratifioimalla tai hyväksymällä sen.

Ratifiointiasiakirjat talletetaan Ruotsin ulkoasiainministeriöön.

Sopimus tulee voimaan sen kuukauden ensimmäisenä päivänä, joka alkaa kahden kuukauden kuluttua siitä, kun kaikki sopimusvaltiot ovat yhtyneet sopimukseen. Ruotsin ulkoasiainministeriö ilmoittaa sopimusvaltioille ratifiointiasiakirjojen tallettamisesta ja sopimuksen voimaantulon ajankohdasta.

Artikla V

Tämän sopimuksen alkuperäiskappale talletetaan Ruotsin ulkoasiainministeriöön, joka toimittaa kullekin sopimusvaltiolle siitä oikeaksi todistetun jäljennöksen.

Tämän vakuudeksi ovat valtuutetut allekirjoittaneet tämän sopimuksen.

b) undertecknande med förbehåll för ratifikation eller godkännande i förening med efterföljande ratifikation eller godkännande.

Ratifikationshandlingarna deponeras hos det svenska utrikesdepartementet.

Överenskommelsen träder i kraft den första dagen i den månad som infaller två månader närmast efter det att överenskommelsen har tillräts av alla de fördragsslutande staterna. Det svenska utrikesdepartementet underrättar de fördragsslutande staterna om deponering av ratifikationshandlingarna och om tidpunkten för överenskommelsens ikraftträdande.

Artikel V

Originalexemplaret till denna överenskommelse deponeras hos det svenska utrikesdepartementet som tillställer varje fördragsslutande stat en bestyrkt kopia därav.

Till bekräftelse på detta har de undertecknande befullmäktigade ombuden undertecknat denna överenskommelse.

b) undirritun með fyrirvara um fullgildingu eða staðfestingu ásamt eftirfarandi fullgildingu eða staðfestingu.

b) undertegne med forbehold om ratifikasjon eller godkjenning i samsvar med etterfølgende ratifikasjon eller godkjenning.

b) undertecknande med förbehåll för ratifikation eller godkännande i förening med efterföljande ratifikation eller godkännande.

Fullgildingarskjöl skulu varðveitt í sænska utanríkisráðuneytinu.

Ratifikasjonserklæringene oppbevares hos det svenske utenriksdepartementet.

Ratifikationshandlingarna deponeras hos det svenska utrikesdepartementet.

Samkomulagið öðlast gildi fyrsta dag þess mánaðar er hefst tveimur mánuðum eftir að öll samningsríkin hafa gerst aðilar að samkomulaginu. Sænska utanríkisráðuneytið tilkynnir samningsríkjunum um móttöku fullgildingarskjalanna til vörslu og hvenær samkomulagið öðlast gildi.

Overenskomsten trer i kraft fra den første dagen i den måneden som begynner to måneder etter at alle de kontraherende stater har sluttet seg til overenskomsten. Det svenske utenriksdepartementet underretter konvensjonsstatene om deponeringen av ratifikasjonserklæringene og om tidspunktet for overenskomstens ikrafttredelse.

Överenskommelsen träder i kraft den första dagen i den månad som infaller två månader närmast efter det att överenskommelsen har tillräts av alla de fördragsslutande staterna. Det svenska utrikesdepartementet underrättar de fördragsslutande staterna om deponering av ratifikationshandlingarna och om tidpunkten för överenskommelsens ikraftträdande.

V

Artikkel V

Artikel V

Frumrit þessa samkomulags skal varðveitt í sænska utanríkisráðuneytinu er lætur hverju samningsríki í té staðfest endurrit.

Originaleksemplaret av denne overenskomst deponeres hos det svenske utenriksdepartementet som utsteder en bekreftet kopi av denne til hver konvensjonsstat.

Originalexemplaret till denna överenskommelse deponeras hos det svenska utrikesdepartementet som tillställer varje fördragsslutande stat en bestyrkt kopia därav.

Þessu til staðfestu hafa neðangreindir fulltrúar, sem hafa fullt umboð, undirritað samkomulag þetta.

Til bekræftelse på dette har de respektive fullmættede undertegnet denne overenskomst.

Till bekräftelse på detta har de undertecknande befullmäktigade ombuden undertecknat denna överenskommelse.

Udfærdiget i Stockholm
den [26 januar 2006]
i ét eksemplar på dansk,
finsk, islandsk, norsk og
svensk, og hvad det svenske
sprog angår i to tekster: én
for Finland og én for
Sverige, hvilke tekster alle
har samme gyldighed.

Laadittu Tukholmassa
päivänä [26 tammikuuta
2006]
yhtenä tanskan-, suomen-,
islannin-, norjan- ja
ruotsinkielisenä kappaleena,
jossa on ruotsiksi kaksi
tekstiä, toinen Suomea ja
toinen Ruotsia varten ja
joilla kaikilla teksteillä on
yhtäläinen pätevyys.

Som skedde i Stockholm
den [26 januari 2006]
i ett exemplar på danska,
finska, isländska, norska
och svenska språken, och
såvitt angår de svenska
språken i två texter, en för
Finland och en för Sverige,
vilka samtliga texter har
samma giltighet.

For Danmarks regering:

[Ole Lønsmann Poulsen]

Suomen hallituksen
puolesta:

För Finlands regering:

[Pertti Torstila]

[med forbehold af
ratifikation eller
godkendelse]

[med förbehåll för
godkännande]

Gjört í Stokkhólmi
hinn [26. jan. 2006]
í einu eintaki á dönsku,
finnsku, íslensku, norsku og
sænsku, og að því er
sænskuna varðar í tveimur
textum, öðrum fyrir
Finnland og hinum fyrir
Svíþjóð, og eru allir
textarnir jafngildir.

Utferdiget i Stockholm
den [26. januar 2006]
i ett eksemplar på dansk,
finsk, islandsk, norsk og
svensk, og for det svenske
språks vedkommende i to
tekster, en for Finland og en
for Sverige, som alle har
samme gyldighet.

Som skedde i Stockholm
den [26 januari 2006]
i ett exemplar på danska,
finska, isländska, norska
och svenska språken, och
såvitt angår de svenska
språken i två texter, en för
Finland och en för Sverige,
vilka samtliga texter har
samma giltighet.

Fyrir ríkisstjórn Íslands:

[Guðmundur Árni
Stefánsson]

[m. fyrirvara um
fullgildingu]

For Norges regjering:

[Kirsti Billington]

[med forbehold om
ratifikasjon]

För Sveriges regering:

[Dag Mattsson]

[med förbehåll för
ratifikation]

REVIDERING AV DE INTERNORDISKA REGLERNA OM TILLÄMPLIG LAG FÖR MAKARS FÖRMÖGENHETS- FÖRHÅLLANDEN

1. Nuläge

Bestämmelserna om tillämplig lag för makars förmögenhetsförhållanden i den nordiska äktenskapskonventionen har gällt oförändrade sedan konventionens undertecknande den 6 februari 1931. Ändringar har däremot gjorts i andra delar av konventionen genom överenskommelser mellan de fördragsslutande staterna den 26 mars 1953, den 3 november 1969, den 20 november 1973, den 25 februari 2000 och den 6 februari 2001.

Konventionens bestämmelser om tillämplig lag för makars förmögenhetsförhållanden gäller, om makarna är och vid ingåendet av äktenskapet var medborgare i någon av konventionsstaterna och då även tog hemvist i någon av konventionsstaterna. Enligt artikel 3 i konventionen skall rättsverkningarna av ett äktenskap, såvitt angår makarnas förmögenhetsförhållanden, bedömas enligt lagen i den av konventionsstaterna där makarna tog hemvist vid äktenskapets ingående. Om makarna vid ingåendet av äktenskapet tog hemvist i någon annan stat än en konventionsstat eller om de tog hemvist i olika konventionsstater, kan artikel 3 inte tillämpas. I sådana situationer bestäms den tillämpliga lagen enligt de autonoma bestämmelserna i respektive konventionsstat.

Den lag som är tillämplig på makars förmögenhetsförhållanden kan enligt artikel 3 bytas till en annan konventionsstats lag. Om båda makarna senare har hemvist i någon annan av konventionsstaterna, skall den statens lag i stället tillämpas, utom när frågan gäller verkningarna av en rättshandling som företagits tidigare. Den tillämpliga lagen ändras däremot inte, om makarna tar hemvist i någon utomnordisk stat.

I artikel 3 andra stycket finns en specialbestämmelse om makes behörighet att råda över fast eller därmed likställd egendom som är belägen i någon av konventionsstaterna. När det gäller denna behörighet att råda över egendom skall lagen i den konventionsstat tillämpas där egendomen är belägen.

I artikel 4 i äktenskapskonventionen finns bestämmelser om när ett äktenskapsförord är giltigt till formen. Ett äktenskapsförord skall anses vara till formen giltigt, om det har upprättats i enlighet med den lag som enligt artikel 3 är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden eller enligt lagen i den stat där avtalsparterna eller den ena av dem var medborgare. Varje konventionsstat kan enligt artikel 4 andra stycket bestämma att äktenskapsförordets giltighet mot tredje man är beroende av att äktenskapsförordet lagföljes enligt dess lag.

2. Allmänna regler om tillämplig lag för makarnas förmögenhetsförhållanden i de nordiska länderna

Prop. 2006/07:60
Bilaga 2

Danmark. Efter dansk international privatret bestemmes formueforholdet mellem ægtefællerne efter mandens domicillov på tidspunktet for ægteskabets indgående. Reglen er udviklet i retspraksis og har lang tradition i dansk ret. Reglen gælder, uanset om formueordningen mellem ægtefællerne er en legal formueordning, eller om ægtefællernes forud for ægteskabets indgåelse har aftalt en anden formueordning.

Det antages, at mandens nye domicillov anvendes, hvis manden umiddelbart i forbindelse med ægteskabets indgåelse klart foretager et domicilskifte, f.eks. ved at flytte til hustruens stat, eller ved at ægtefællerne umiddelbart efter ægteskabets indgåelse får fælles domicil i en anden stat.

Domicil defineres i dansk ret som den stat eller det territoriale retsområde, som en person har bopæl eller ophold i, i den hensigt varigt at forblive der eller i det mindste uden hensigt til, at opholdet kun skal være midlertidigt. Domicilbegrebet bygger således på et objektivt og faktisk krav om bopæl eller ophold og et subjektivt krav om hensigt.

Endvidere gælder enheds- og uforanderlighedsprincipperne, således at samtlige ægtefællernes aktiver og passiver uanset domicilskifte er underlagt den oprindeligt udpegne stats ret. Det antages, at uforanderlighedsprincippet i et vist omfang kan brydes, og at partsautonomi kan accepteres til fordel for dansk ret, når ægtefællerne flytter hertil.

Uforanderlighedsprincippet modificeres traditionelt i en række tilfælde, hvor ægteparret flytter til Danmark, således at fremmed ret viger til fordel for dansk ret. Dette er således tilfældet, hvor den fremmede formueordning strider mod ufravigelige danske regler, som f.eks. forbuddet i lov om ægteskabets retsvirkninger § 30, stk. 2, mod aftaler om, at det, som en ægtefælle fremtidig erhverver, uden vederlag skal tilfalde den anden ægtefælle. Endvidere følger det af en nyere landsretsdom, at særejekompensation ifølge ægteskabslovens § 56 som følge af det sociale sigte, der ligger bag reglen, skal kvalificeres som en vilkårsregel i internationale sager, således at krav på særejekompensation i henhold til dansk ret kan pådømmes under en dansk separationssag, uanset at formueforholdet er underlagt fremmed ret.

Finland. Bestämmelserna om vilken lag som skall tillämpas på makars förmögenhetsförhållanden finns i äktenskapslagens V avdelning (1226/2001). Den viktigaste anknytningen vid valet av lag är makarnas gemensamma hemvist. I första hand tillämpas lagen i den stat där vardera maken tog hemvist efter att de ingått äktenskap.

Den tillämpliga lagen kan bytas efter att äktenskapet ingåtts. Har makarna tagit hemvist i någon annan stat, tillämpas den statens lag om makarna har varit bosatta där i minst fem års tid. Lagen i staten i fråga tillämpas dock omedelbart då makarna tagit hemvist där, om makarna tidigare haft hemvist eller vardera maken är medborgare i den staten.

Makar och blivande makar har rätt att genom avtal bestämma vilken lag som skall tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. Avtalet skall upprättas skriftligen. Vittnen krävs däremot inte, och således är kraven beträffande formen lindrigare än när man upprättar ett äktenskapsförord. Ett lagvalsavtal är giltigt utan att det behöver registreras så som ett äktenskapsförord. Registrering är dock i allmänhet behövlig för att avtalet skall kunna åberopas gentemot en makes borgenärer.

Genom ett lagvalsavtal kan bestämmas att den tillämpliga lagen skall vara lagen i den stat där den ena eller vardera maken har hemvist eller är medborgare vid ingående av avtalet. Har den ena eller vardera maken under äktenskapet tagit hemvist i någon annan stat, kan som tillämplig lag också väljas lagen i den stat där vardera maken senast hade hemvist.

När ett lagvalsavtal har ingåtts, gäller avtalet tills makarna ingår ett nytt avtal eller upphäver avtalet. Det att makarna byter hemvist efter att ha ingått ett lagvalsavtal inverkar inte på den lag som tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden.

Island. I den islandske lovgivning findes ingen lovvalgsregel vedrørende spørgsmål som knytter sig til ægtefællers formueforhold, med undtagelse af bestemmelsen i § 3 i den nordiske konvention om ægteskab, adoption og værgemål, jf lov nr. 29/1931 med hjemmel for regeringen til at ratificere de international privatretlige bestemmelser i en konvention mellem Island, Danmark, Finland, Norge og Sverige.

I ægteskabsloven nr. 31/1993 findes regler om de islandske domstoles og de islandske forvaltningsmyndigheders kompetence i ægteskabssager, herunder ægtefællers formueforhold, respektivt § 114 og § 123. Disse bestemmelser bygger hovedsagelig på domicilprincippet men også på statsborgerskab og det grundlæggende udgangspunkt er at i skilsmissesager som er underlagt islandsk kompetence, finder islandsk lovgivning anvendelse (lex fori).

De love som gælder angående ægtefællers formueforhold omfatter alle deres aktiver og passiver. Såfremt de islandske love finder anvendelse, vil værdien af fast ejendom i udlandet falde ind under boskifte her i landet ved opgørelse mellem ægtefæller, som har en ordning med fælleseje eller sameje. Loven som gælder på det sted hvor den faste ejendom er beliggende (lex fori sitae) vil dog gælde angående rådighed over ejendommen, ejendomsadkomsten, forsikringstiltag og hvorvidt der kræves samtykke fra den anden ægtefælle jf § 3, stk. 2 i den nordiske konvention om ægteskab m.v.

Der findes ikke nogen islandsk retspraksis om lovvalgsregler angående ægtefællers formueforhold og det er derfor vanskeligt at påstå at nogen vis retsopfattelse har fundet udtryk i retsafgørelser. Det antages dog at den danske regel ikke kan finde anvendelse i Island, idet den strider mod princippet om ligeret mellem kvinder og mænd og derfor kan en sådan regel næppe være forenelig med princippet som ligger forankret i grundlovens § 65, stk. 2 om at kvinder og mænd skal nyde lige rettigheder og friheder i alle henseender eller § 22, stk. 1 i loven nr. 96/2000 om lige stilling og lige ret mellem kvinder og mænd eller § 2 i ægteskabsloven nr. 31/1993 hvor det fremhæves at ægtefællerne er i alle henseender lige stillet i deres ægteskab.

Eftersom der ikke findes nogen lovvalgsregel om ægtefællers formueforhold i den vedtagne lovgivning, med undtagelse af § 3 i den nordiske konvention jf lov nr. 29/1931 og heller ikke nogen præcedens, er det svært at sige hvilke regler gælder her i landet. Det må dog formodes at man ville angående ægtefællers formueforhold tage i betragtning reglen om at vælge loven i det land hvor ægtefællerne først optog domicil efter vielse.

Der findes ikke i islandsk ret nogen retsregler som regulerer hvorvidt ægtefællerne har ret eller hjemmel til at træffe aftale om lovvalgsregler i forbindelse med deres formueforhold. På den anden side må det erkendes at meget tyder på voksende partsautonomi i nordisk ret angående ægtefællers formueforhold og det kan derfor forventes at ægtefællernes ret til lovvalg vil blive anerkendt også her i landet.

Norge. Norsk rett har ingen skrevne rettsregler om hvilket lands rett som anvendes på ektefellers formuesforhold bortsett fra det som følger av den nordiske ekteskapskonvensjonen av 6. februar 1931. Utover området for den nordiske konvensjonen følger norsk rett av sedvanerett som er dannet på basis av rettspraksis. Hovedregelen er att formuesordningen bestemmes av retten i ekteparets første felles domicilland etter vielsen.

I norsk internasjonal privatrett er det lagt vekt på at det norske domicilbegrepet ikke skal fravike internasjonalt anerkjente prinsipper på dette området. Hovedelementene i domicilbegrepet vil være det faktiske opphold sammenholdt med den subjektive hensikt i å forbli i landet. Begrepet "bosatt" som er benyttet i den nordiske ekteskapskonvensjonen korresponderer i sine elementer med det internasjonale-privatrettslige domicilbegrepet; man må oppholde seg her og ha til hensikt å bli her mer enn midlertidig.

Regelen om at formuesforholdet bestemmes av første felles domicilland etter vielsen er kritisert siden det kan ta tid å erverve felles domicil. Det er ingen klar regel som bestemmer lovvalget frem til felles domicil er etablert. Det er imidlertid hevdet i norsk doktrine at man også i dette spørsmål må falle tilbake på Irma-Mignon formelen. Denne formelsen er dannet på bakgrunn av rettspraksis, først Rt. 1923 II, s. 59, og går ut på at et forhold bør bedømmes etter det lands rett hvortil det har sin sterkeste tilknytning eller hvor det nærmest hører hjemme.

Dersom et ektepar med etablert formuesordning flytter til en annen stat anses det som gjeldende norsk rett at et ektepar beholder den formuesordningen allerede er etablert under det annet lands lovgivning. Uforanderlighetsprinsippet legges derved till grunn for norsk internasjonal privatrett på dette området der ikke annet følger av konvensjoner. Det rettslige grunnlaget for denne læren er i norsk rett ansett for å være Rt. 1942 s. 214 med efterfølgende praksis. For ektepar bosatt i Norge med en utenlandsk formuesordning, kan imidlertid denne til en viss grad suppleres av norsk rett. Eksempler på dette kan være regelen i ekteskapsloven § 41 om representasjon og de ulovfestede reglene om husmorsameie.

I Norge kan man i intern rett gjøre avtaler om formuesordning forutsatt at det skjer i ektepakts form. Det er langt mer tvilsomt om det eksisterer en rett til å avtale om lovvalg i internasjonale ekteskap. For tilfeller omfattet av den

nordiske ektenskapskonvensjonen er der klart at det ikke er muligt å inngå avtale om dette. Men heller ikke utenfor dette området antas det at ektefellerne har partsautonomi. I norsk teori er det imidlertid argumentert for at reelle hensyn taler for at det skal være en slik valgfrihet.

Prop. 2006/07:60
Bilaga 2

Sverige. Bestämmelserna om tillämplig lag för makars förmögenhetsförhållanden återfinns i lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden. Om makarna inte har avtalat om annat gäller lagen i den stat där makarna tog hemvist när de ingick äktenskap. Om båda makarna senare tar hemvist i någon annan stat tillämpas i stället den statens lag. Förutsättningen är att makarna har varit bosatta i den staten i minst två år. I vissa fall byts den tillämpliga lagen omedelbart vid makarnas byte av hemvist. Så är fallet om båda makarna tidigare under äktenskapet har haft hemvist i den staten eller om båda makarna är medborgare där.

Makar eller blivande makar har rätt att avtala om att en viss stats lag skall tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. Avtalet får avse tillämpning av lagen i en stat där någon av makarna har hemvist eller är medborgare när avtalet ingås. Avtalet skall ingås skriftligt. Det behöver däremot inte registreras i form av ett äktenskapsförord för att vara giltigt makarna emellan eller i förhållande till tredje man (se NJA 1997 s. 37). Däremot måste ett äktenskapsförord, som ingås medan makarna har hemvist i Sverige, alltid registreras i landet för att bli giltigt. Det är inte ovanligt att ett sådant äktenskapsförord även innehåller ett avtal om tillämplig lag.

En avtalad lag påverkas inte av senare ändringar i makarnas hemvist eller medborgarskap. Avtalet gäller tills makarna ingår ett nytt avtal eller upphäver avtalet.

3. Problemen med den nuvarande internordiska regleringen

- a. Den lag som tillämpas på makarnas förmögenhetsrättsliga förhållanden (egendomsordningen i äktenskapet) byts omedelbart när makarna tar hemvist i en annan konventionsstat. Detta var motiverat i början av 1930-talet då den äktenskapsrättsliga lagstiftningen i de olika nordiska länderna var mycket likartad. Ett byte av tillämplig lag hade vid den tiden relativt små verkningar på rättsförhållandet mellan makarna och på bodelningens slutresultat.

Nuförtiden avviker de olika ländernas lagar i någon grad från varandra, även om de grundläggande principerna fortfarande är gemensamma. En utförlig beskrivning av skiljaktigheterna finns i professor Anders Agells verk "Nordisk äktenskapsrätt; En jämförande studie av dansk, finsk, isländsk, norsk och svensk rätt med diskussion av reformbehov och harmoniseringsmöjligheter" (Nord 2003:2). Skiljaktigheterna gäller bland annat frågan om vilken egendom som skall beaktas vid bodelningen/avvittringen och hur makarna genom inbördes avtal kan byta äktenskapligt förmögenhetssystem. På grund av dessa skiljaktigheter kan ett omedelbart byte av tillämplig lag i betydande grad påverka utgången

av en fördelning av egendomen, vilket ur makarnas synvinkel kan leda till ett överraskande resultat och strida mot makarnas förväntningar. I syfte att förebygga överraskande och oskäligen ändringar har man i den svenska och finska allmänna lagstiftningen om tillämplig lag för makars förmögenhetsförhållanden stannat för en lösning enligt vilken den tillämpliga lagen enligt huvudregeln byts först en viss tid efter att makarna bosatt sig i en annan stat. Samma regel har också skrivits in i 1978 års Haagkonvention om tillämplig lag för makars förmögenhetsförhållanden, som har dock tillsvidare inte ratificerats av någon nordisk stat.

- b. Lagvalsregeln i artikel 3 är tvingande. Makarna har i dagens läge inte någon rätt enligt konventionen att ingå ett avtal om vilken konventionsstats lag som skall tillämpas på äktenskapets förmögenhetsrättsliga verkningar. Det finns ett behov av att tillåta sådana avtal. Behovet har ökat samtidigt som skillnaderna i den materiella lagstiftningen om äktenskapets förmögenhetsrättsliga verkningar i de nordiska länderna har blivit större. Makar som har en anknytning till flera konventionsstater skulle, om lagvalsavtal tilläts, själva kunna bestämma vilken konventionsstats lag som skall tillämpas på deras äktenskapsrättsliga förmögenhetsförhållanden. På så sätt skulle makarna genom egna åtgärder kunna förhindra att den tillämpliga lagen ändras vid byte av hemvist och skapa förutsebarhet i fråga om resultatet av en framtida delning av egendomen. Makarnas partsautonomi har allmänt accepterats i den moderna internationella privaträtten. Lagvalsavtal är tillåtna t.ex. enligt Haagkonventionen om tillämplig lag för makars förmögenhetsförhållanden och de autonoma bestämmelserna i Sverige och i Finland.
- c. Lagvalsbestämmelserna i äktenskapskonventionen har ansetts vara tillämpliga också när makar som är medborgare i en konventionsstat och vid ingåendet av äktenskapet tar hemvist i en konventionsstat senare under äktenskapet flyttar till en tredje stat (NJA II 1932 s. 409). Enligt rådande tolkning tillämpas lagen i den konventionsstat där makarna hade hemvist innan de flyttade till en tredje stat. Frågan om hur länge makarna har bott i en tredje stat saknar betydelse. Sålunda kan en konventionsstats lag fortsätta att vara tillämplig trots att makarna flyttat från den staten för länge sedan.

4. Lösning av problemen

De ovan nämnda problemen kan lösas genom att äktenskapskonventionen revideras i enlighet med följande riktlinjer:

- a. Man avstår från principen om att den tillämpliga lagen byts omedelbart vid byte av makarnas hemvist. I stället antar man principen om att den tillämpliga lagen byts först när makarna har bott i den nya hemviststaten en viss tid. På detta sätt kan man förhindra ett plötsligt och ofta oväntat byte av den tillämpliga lagen.

- b. Man godtar att makarna har frihet att välja tillämplig lag (partsautonomi). Makarna skulle dock som tillämplig lag endast kunna välja lagen i en sådan konventionsstat till vilken makarna har en anknytning genom hemvist eller medborgarskap.

Prop. 2006/07:60
Bilaga 2

- c. Man begränsar tillämpningsområdet för lagvalsbestämmelserna i äktenskapskonventionen så att dessa bestämmelser inte gäller när nordiska makar, som vid äktenskapets ingående tog hemvist i en konventionsstat, senare under äktenskapet tar hemvist i en annan stat som inte är en konventionsstat. I dessa fall tillämpas de autonoma bestämmelserna i respektive stat.

De föreslagna ändringarna gäller enbart frågan om hur den tillämpliga lagen för makars förmögenhetsförhållanden bestäms. Någon ändring i frågan om vilka rättsliga frågor som skall avgöras enligt den lag som tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden, görs inte. Man har inte heller i denna sammanhang berört frågan, om äktenskapskonventionens tillämpningsområde bör utvidgas att omfatta även registrerade partner. Den tolkning man stannat för beträffande de nuvarande bestämmelserna i äktenskapskonventionen kan således stå kvar utan hinder av de ändringar som föreslås. Särskilt de frågor som gäller (1) delning av makars egendom under äktenskapet eller efter att äktenskapet har upplösts, (2) rättshandlingar som gäller äktenskapliga förmögenhetsförhållanden och som företas av makar eller blivande makar, (3) makes rätt att bestämma över egendom samt (4) makes ansvar för makarnas skulder skall avgöras enligt den lag som tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden.

5. De föreslagna ändringarna jämte motivering

Artikel I

Artikel 3 skall ha följande lydelse:

På förmögenhetsförhållanden mellan makar som är och när de ingick äktenskapet var medborgare i fördragsslutande stat tillämpas lagen i den av staterna där makarna tog hemvist när de ingick äktenskapet.

Om båda makarna senare har tagit hemvist i en annan fördragsslutande stat och har varit bosatta där i minst två år, tillämpas i stället den statens lag. Om båda makarna tidigare under äktenskapet har haft hemvist där eller om båda makarna är medborgare i den staten, tillämpas dock den statens lag så snart de har tagit hemvist där.

Stycke 1. Bestämmelsen gäller, liksom i dag, endast makar som är och vid ingåendet av äktenskapet var medborgare i en nordisk stat/nordiska stater och som vid äktenskapets ingående tog hemvist i någon av de nordiska staterna. Den tillämpliga lagen skulle, liksom enligt den gällande ordningen, bestämmas med stöd av hemvistprincipen och vara lagen i den fördragsslutande stat där båda makarna vid ingåendet av äktenskapet tog hemvist. Såsom hittills används alltså ordet "hemvist" i de svenska och finlands-svenska språkversionerna. I de danska och norska versionerna är den motsvarande beteckningen "vara bosatt" eller "bosätta sig", i den finska

versionen ”asettua asumaan” eller ”asuinpaikka” och i den isländska versionen ”heimilirfesti”.

Prop. 2006/07:60
Bilaga 2

Stycke 2. När makarna får ny hemvist i en annan fördragsslutande stat byts den tillämpliga lagen. Till skillnad från den nuvarande regleringen i artikel 3 innebär förslaget att den tillämpliga lagen enligt huvudregeln inte byts omedelbart vid hemvistbytet, utan först då makarna har varit bosatta i den nya staten i minst två år. Huvudregeln motsvarar den svenska autonoma lagstiftningen. I finsk rätt använder man fem års tidsfrist, men arbetsgruppen anser att en så lång tid inte behövs i nordiska förhållanden. Från huvudregeln görs undantag i fall där vardera maken tidigare under äktenskapet haft hemvist eller är medborgare i den nya hemviststaten. I dessa fall, där makarna redan tidigare i sitt liv haft en stark anknytning till sin nya hemviststat, är det befogat att lagen i den staten börjar tillämpas omedelbart när makarna fått hemvist där. Bestämmelsen motsvarar i detta avseende den autonoma lagstiftningen i Sverige och Finland.

Till konventionen skall fogas en ny artikel 3 a som följer:

Makar som avses i artikel 3 får avtala att lagen i en fördragsslutande stat där någon av dem har hemvist eller är medborgare när avtalet ingås skall tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. Ett sådant lagvalsavtal får ingås även före äktenskapet.

Om den ena av eller båda makarna under äktenskapet har tagit hemvist i en annan fördragsslutande stat, får makarna också avtala att lagen i den fördragsslutande stat där de båda senast samtidigt hade hemvist skall tillämpas.

Stycke 1. Denna bestämmelse, som har samma tillämpningsområde som artikel 3, ger makar viss lagvalsfrihet (s.k. partsautonomi). De kan inom vissa gränser avtala om vilken stats lag som skall tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. När makarna ingått ett avtal om lagval, byts inte den lag som enligt avtalet tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden, om deras hemvist i Norden senare skulle bytas. Makarna kan dock ändra det avtal de ingått och på så sätt få till stånd ett byte av tillämplig lag.

Makarna har flera alternativ när de väljer tillämplig lag. För det första kan de som tillämplig lag välja lagen i respektive makes hemviststat eller medborgarstat. Till denna del är partsautonomin lika omfattande som enligt de svenska och de finska autonoma bestämmelserna. Den avtalade lagen skall dock enligt konventionen alltid vara lagen i en fördragsslutande stat.

Enligt detta stycke kan också blivande makar avtala om tillämplig lag för förmögenhetsförhållandena inom äktenskapet. På samma sätt som för makars del gäller avtalet för blivande makars del bara, om vardera parten är och vid ingående av äktenskapet var medborgare i en fördragsslutande stat och om makarna vid ingående av äktenskapet bosatte sig i samma fördragsslutande stat. Är detta inte fallet, skall äktenskapskonventionens bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden inte tillämpas.

Stycke 2. Om den ena eller båda makarna under äktenskapet har tagit hemvist i en annan fördragsslutande stat, kan makarna som tillämplig lag

även välja lagen i den fördragsslutande stat där båda samtidigt närmast dessförinnan hade hemvist. Det krävs inte att de haft gemensam bostad eller ens varit bosatta på samma ort i det landet, men båda makarna skall vid en viss tidpunkt ha haft hemvist där. Antag att svenska makar med hemvist i Norge flyttar till Danmark vid olika tidpunkter. Efter att båda makarna fått hemvist där, flyttar de till Sverige. Det följer att makarna får avtala om tillämpning av dansk lag för sina förmögenhetsförhållanden även efter att de tagit hemvist i Sverige. Däremot kan de inte välja norsk lag, eftersom Norge inte är det land där de senast samtidigt har haft hemvist. Möjligheten att välja tillämplig lag enligt bestämmelsen i stycke 2 motsvarar den som finns i den finska autonoma lagen.

För att undvika senare svårigheter vid tolkningen av artikeln är det önskvärt att man uttryckligen anger den tillämpliga lagen i avtalet. Detta är dock inte en förutsättning för avtalets materiella giltighet, utan det räcker med att det vid tolkning av avtalet framgår att makarna avsett att en viss stats lag skall tillämpas. Ett lagvalsavtal kan således till exempel implicit framgå av ett äktenskapsförord, om handlingens innehåll visar att makarnas avsikt har varit att en viss stats lag skall tillämpas på förmögenhetsförhållandena inom deras äktenskap. Har t.ex. sådana villkor som är typiska för dansk äktenskapslagstiftning tagits in i äktenskapsförordet, kan man vanligen utgå från att makarna har bestämt att dansk lag skall tillämpas, om inte något annat framkommer.

Till konventionen skall fogas en ny artikel 3 b som följer:

Makes behörighet att råda över fast egendom, det som är likställt med sådan eller över bostad skall alltid bedömas enligt lagen i den fördragsslutande stat där den är belägen.

Bestämmelsen är likalydande med nuvarande artikel 3 andra stycket när det är fråga om fast egendom eller det som är likställt med sådan. Vid beredningen av äktenskapskonventionen motiverade man bestämmelsen på följande sätt: "Genom denna naturliga och lätt tillämpliga regel främjas bäst trygghet och säkerhet på fastighetsrättens område" (NJA 1932 II s. 403). Motiveringen är alltså giltig.

Sedan ikraftträdandet av äktenskapskonventionen har äktenskapslagarna i de nordiska länderna ändrats så att en make, förutom för rättshandlingar som gäller fast egendom, i många fall behöver den andra makens samtycke för rättshandlingar som gäller deras bostad, också om bostaden inte är fast egendom. Syftet med detta är att skydda makarnas gemensamma hem. Lagarna i de olika nordiska länderna är i detta avseende inte identiska, utan avviker i viss mån från varandra. Det vore i praktiken lättare om frågan huruvida den andra makens samtycke behövs för en rättshandling som gäller en bostad i en konventionsstat alltid bedöms enligt *lex loci sitae* och inte skulle bero på vilken konventionsstats lag som skall tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden. Därför föreslås att rätten att råda över en bostad i en konventionsstat och som angår makarnas förmögenhetsförhållanden skall bestämmas enligt lagen i den konventionsstat där bostaden finns.

Till konventionen skall fogas en ny artikel 3 c som följer:

Prop. 2006/07:60

Bilaga 2

Ett byte av den lag som tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden inverkar inte på rättsverkningarna av en rättshandling som har företagits tidigare.

Giltigheten av bestämmelserna i ett äktenskapsförord bedöms enligt lagen i den fördragsslutande stat som skall tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden då frågan blir aktuell.

Stycke 1. Enligt detta stycke skall rättsverkningarna av en rättshandling, som har företagits före bytet av hemvist, bestämmas enligt den lag som var tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden vid den tidpunkt då rättshandlingen företogs. Här avsedda rättshandlingar är t.ex. upptagning av lån för familjens underhåll samt överlåtelse eller pantsättning av bostadslösöre. Bestämmelsen svarar mot vad som gäller för närvarande enligt artikel 3 första stycket.

Stycke 2. Bestämmelsen i stycke 1 kan leda till olämpliga resultat i sådana fall där makar som har upprättat ett äktenskapsförord, senare ingår ett lagvalsavtal. Antag att makarna har upprättat ett äktenskapsförord enligt dansk lag och senare, efter att ha tagit hemvist i Sverige, ingår ett avtal om tillämpning av svensk lag utan att ha upphävt äktenskapsförordet. Ordalydelsen i stycke 1 skulle kunna tolkas så att bytet av den tillämpliga lagen inte inverkar på rättsverkningarna av äktenskapsförordet. Av detta skulle kunna följa att även sådana villkor i äktenskapsförordet som inte är tillåtna enligt svensk lag skulle kunna göras gällande. En sådan tolkning är inte godtagbar. Den skulle nämligen ge makarna en möjlighet att i vissa fall kringgå bestämmelserna om äktenskapsförord i den lag som gäller för förmögenhetsförhållandena i äktenskapet. Genom bestämmelsen undviks sådana här tolkningssvårigheter.

Artikel 4 skall ha följande lydelse:

Ett lagvalsavtal eller ett äktenskapsförord mellan makar som avses i artikel 3 och 3 a skall anses giltigt till formen i var och en av de fördragsslutande staterna om det då det ingicks uppfyllde formkraven i

- 1. den lag som enligt artikel 3 eller 3 a var tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden eller*
- 2. lagen i en fördragsslutande stat där makarna eller en av dem var medborgare.*

Om lagen saknar formkrav för lagvalsavtal, bedöms giltigheten av ett sådant avtal enligt formkraven för äktenskapsförord.

Var och en av staterna kan göra giltigheten av ett lagvalsavtal eller ett äktenskapsförord gentemot tredje man beroende av att avtalet eller förordet registreras enligt dess lag.

Stycke 1. Detta stycke innehåller bestämmelser om under vilka förutsättningar ett äktenskapsförord eller ett avtal om tillämplig lag är giltigt till formen. Frågan om när ett äktenskapsförord materiellt sett är giltigt avgörs däremot enligt lagen i den stat som enligt artikel 3 eller 3 a skall tillämpas

på makarnas förmögenhetsförhållanden. Frågan om när ett lagvalsavtal är giltigt i materiellt avseende bestäms åter enligt artikel 3 a.

Prop. 2006/07:60
Bilaga 2

Liksom i gällande artikel 4, ges i den föreslagna artikeln flera alternativ för en bedömning av huruvida en rättshandling som avses där är giltig till formen. En rättshandling är först och främst giltig till formen, om den uppfyller formkraven i den fördragsslutande stats lag som enligt artikel 3 eller 3 a skall tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden. Det avgörande är att avtalet är giltigt till formen enligt den stats lag som skulle tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden vid tidpunkten för ingående av avtalet. Om exempelvis makar på vilkas förmögenhetsförhållanden svensk lag tillämpas, avtalar om tillämpning av norsk lag, är avtalet giltigt till formen om formföreskrifterna i den svenska lagen har iakttagits.

Dessutom är en rättshandling enligt förslaget giltig till formen om den uppfyller formkraven i lagen i den stat där avtalsparterna eller den ena av dem var medborgare. När det gäller äktenskapsförord förhåller sig saken på detta sätt redan enligt nuvarande artikel 4.

Stycke 2. I den finska och den svenska lagstiftningen finns numera bestämmelser om när ett avtal om tillämplig lag på makars förmögenhetsförhållanden är giltigt till formen. Enligt dessa bestämmelser är det tillräckligt att avtalet ingås skriftligen. Vittnen eller registrering av avtalet krävs inte. Enligt den finska lagen kan lagvalsavtalet dock inte återopas gentemot en makes borgenär när makarna är bosatta eller har hemvist i Finland, om inte avtalet registrerats. Enligt den svenska lagen gäller ett lagvalsavtal gentemot tredje man utan registrering (se NJA 1997 s. 37). I de andra nordiska länderna finns däremot åtminstone inte i dag bestämmelser om vilken form avtalet om tillämplig lag på makars förmögenhetsförhållanden skall ha. I äktenskapskonventionen behövs därför en bestämmelse om vilken form som skall användas om den lag som skall tillämpas på lagvalsavtalets form inte innehåller behövliga formföreskrifter. Enligt förslaget skall i sådana fall tillämpas de formföreskrifter som gäller äktenskapsförord.

Stycke 3. Till stycket har fogats ett tillägg enligt vilket en fördragsslutande stat, förutom i fråga om äktenskapsförord, i fråga om ett lagvalsavtal har rätt att förutsätta att avtalet registreras för att det skall vara bindande i förhållande till tredje man. I enlighet med vad som ovan konstaterats är enligt finsk autonom lagstiftning en sådan registrering vanligen nödvändig för att man skall kunna återopa avtalet i förhållande till en makes borgenärer. Någon registrering av ett lagvalsavtal krävs däremot inte enligt svensk autonom rätt. Språket i artikeln har också moderniserats.

Till konventionen skall fogas en ny artikel 4 a som följer:

Om makar som avses i artikel 3 senare har tagit hemvist i en stat som inte är fördragsslutande, är konventionens bestämmelser om makars förmögenhetsförhållanden inte tillämpliga.

I denna artikel föreskrivs att lagvalsreglerna i konventionen inte är tillämpliga om makarna, efter att först ha haft hemvist i en fördragsslutande

stat, senare flyttar till en tredje stat. I denna situation avgör respektive fördragsslutande stat själv i enlighet med sin rättsordning vilken lag som skall tillämpas på förmögenhetsförhållandena i äktenskapet. Detta är en förändring i förhållande till nuläget, eftersom nuvarande artikel 3 kan tolkas innebära att lagen i den konventionsstat, där båda makarna senast hade hemvist, fortsätter att vara tillämplig. Ändringen är befogad eftersom en sådan tolkning kan leda till att makarnas förmögenhetsförhållanden enligt konventionen skulle fortsätta att bestämmas av lagen i en konventionsstat som makarna inte på länge haft någon väsentlig anknytning till.

Prop. 2006/07:60
Bilaga 2

Artikel II

Bestämmelserna i denna överenskommelse tillämpas inte, om makarnas äktenskap har upplösts eller makarna har beviljats hemskillnad innan överenskommelsen träder i kraft.

Tidpunkten då en make avlider eller ett äktenskap upplöses under båda makarnas livstid är av betydelse bland annat för vilken egendom som ingår i bodelning/avvittring. För att göra det möjligt för parterna att förutse vilka regler som gäller föreslås att de nya bestämmelserna inte skall tillämpas om äktenskapet har upplösts eller makarna har beviljats hemskillnad före ikraftträdandet av denna överenskommelse.

1 Förslag till lag om ändring i förordningen
(1931:429) om vissa internationella
rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och
förmynderskap

Härigenom föreskrivs i fråga om förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap

dels att 3–6 och 9 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i förordningen skall införas tre nya paragrafer, 3 a–3 c §§, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Rättsverkningarna av äktenskap mellan dem, som äro och vid äktenskapets ingående voro medborgare i fördragsslutande stat, skola, såvitt angår makarnas förmögenhetsförhållanden, bedömas enligt lagen i den av staterna, där makarna vid äktenskapets ingående togo hemvist. Hava båda makarna sedermera tagit hemvist i en annan av staterna, skall den statens lag i stället vinna tillämpning, såvitt ej fråga är om verkan av rättshandling, som tidigare blivit företagen.

Makes behörighet att råda över fast egendom eller vad därmed är likställt skall, om egendomen är belägen i fördragsslutande stat, städse bedömas enligt lagen i den staten.

På förmögenhetsförhållanden mellan makar som är medborgare i fördragsslutande stat och som när de ingick äktenskapet var medborgare i fördragsslutande stat och då tog hemvist i en av staterna skall lagen i den stat där makarna tog hemvist tillämpas.

Om båda makarna senare har tagit hemvist i en annan fördragsslutande stat och har varit bosatta där i minst två år, skall i stället den statens lag tillämpas. Om båda makarna tidigare under äktenskapet har haft hemvist där eller om makarna är medborgare i den staten, skall dock den statens lag tillämpas så snart de har tagit hemvist där.

3 a §

Makarna får avtala att lagen i en fördragsslutande stat där någon av dem har hemvist eller är medborgare när avtalet ingås skall tillämpas på deras förmögenhetsförhållanden. Ett sådant lagvalsavtal får ingås även före äktenskapet.

Om den ena maken eller båda makarna under äktenskapet har tagit hemvist i en annan fördragsslutande stat, får makarna också avtala att lagen i den av staterna där de båda senast samtidigt hade hemvist skall tillämpas.

3 b §

I fråga om en makes behörighet att råda över fast egendom, över egendom som är likställd med fast egendom eller över en bostad skall alltid lagen i den fördragsslutande stat där egendomen finns tillämpas.

3 c §

Ett byte av den lag som tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden inverkar inte på rättsverkningarna av en rättshandling som har företagits tidigare.

Giltigheten av bestämmelserna i ett äktenskapsförord bedöms enligt den lag som skall tillämpas på makarnas förmögenhetsförhållanden när frågan blir aktuell.

4 §

Äktenskapsförord mellan dem, som äro och vid äktenskapets ingående voro medborgare i fördragsslutande stat samt då togo hemvist i sådan stat, skall i avseende å formen anses giltigt i envar av de fördragsslutande staterna, ej blott om det tillkommit i enlighet med den lag, som jämlikt 3 § var tillämplig å makarnas förmögenhetsförhållanden, utan jämväl om det uppfyller formföreskrifterna i

Ett lagvalsavtal eller ett äktenskapsförord mellan makarna är giltigt till formen om det när det ingicks uppfyllde formkraven i

1. den lag som enligt 3 eller 3 a § var tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden eller

2. lagen i en fördragsslutande stat där makarna eller en av dem var medborgare.

stat, där kontrahenterna eller en av dem var medborgare.

Förord, som enligt första stycket skall anses till formen giltigt, ehuru det ej upprättats och lagföljts på sätt i giftermålsbalken är sagt, må ej här i riket åberopas emot tredje man, innan det blivit till rätten ingivet enligt vad där stadgas. Är förordet slutet mellan trolovade, och varder det till rätten ingivet, i stad inom en månad och å landet senast å det ting, som infaller näst efter den månad, sedan äktenskapet ingicks, må det emot tredje man åberopas jämväl i avseende å tiden före dess ingivande till rätten.

Ett lagvalsavtal är vid tillämpning av svensk lag giltigt till formen om det är skriftligt. Om en annan fördragsslutande stats lag tillämpas och den lagen saknar formkrav för lagvalsavtal, bedöms giltigheten enligt den lagens formkrav för äktenskapsförord.

Ett äktenskapsförord mellan makar som har hemvist i Sverige när rättshandlingen företas gäller här i landet mot tredje man endast om registrering sker enligt bestämmelserna i äktenskapsbalken.

5 §

Ansökan om boskillnad mellan makar, som avses i 4 §, upptages i den stat, där makarna hava hemvist. Hava de hemvist i skilda stater, upptages ansökan i den stat, där den, mot vilken ansökningen är riktad, har hemvist, eller, om denna stat är Finland, i den stat, vars lag enligt 3 § är tillämplig å makarnas förmögenhetsförhållanden.

En ansökan om boskillnad mellan makarna tas upp i den stat där de har hemvist. Har de hemvist i olika stater, tas ansökan upp i den stat där den make som ansökan riktar sig mot har hemvist eller, om denna stat är Finland, i den stat vars lag enligt 3 § är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.

6 §

Vad i 3–5 §§ stadgas skall ej hava avseende å äktenskap, vars rättsverkningar enligt lagen i någon av de stater, om vilka fråga är, skola bedömas efter äldre äktenskapslagstiftning.

Det som sägs i 3–5 §§ gäller inte om makarna tar hemvist utanför de fördragsslutande staterna.

Det som sägs i 3–5 §§ gäller inte heller när makarnas förmögenhetsförhållanden enligt lagen i någon av staterna skall bedömas enligt äldre äktenskapslag.

Vid prövning av frågor som avses i 7 och 8 §§ tillämpas i varje stat där gällande lag. Frågor om bodelning skall dock alltid avgöras enligt den lag som enligt 3 § är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.

Hemskillnad som vunnits i en av staterna medför i de övriga samma rätt att få äktenskapsskillnad som om den vunnits i den staten.

I en fördragsslutande stat där regler om hemskillnad saknas men där äktenskapsskillnad i vissa fall skall föregås av betänketid har makar, som vunnit hemskillnad i en annan fördragsslutande stat och därefter levt åtskilda under en tid motsvarande sådan betänketid samt inte återupptagit sammanlevnaden, rätt att få äktenskapsskillnad utan föregående betänketid.

Vid prövning av frågor som avses i 7 och 8 §§ tillämpas i varje stat där gällande lag. Frågor om bodelning skall dock alltid avgöras enligt den lag som enligt 3 *eller* 3 a § är tillämplig på makarnas förmögenhetsförhållanden.

-
1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande när makarnas äktenskap har upplösts eller makarna har beviljats hemskillnad före ikraftträdandet.

⁴ Senaste lydelse 2001:398.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m.m.

Prop. 2006/07:60
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs att 8 § lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m.m. skall ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 §⁵

Vid bodelning som avses i denna lag *skall*, om *ej* annat följer av 2 §, *iakttagas vad som föreskrives* i 3 och 6 §§ förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap.

Vid bodelning som avses i denna lag *gäller*, om *inte* annat följer av 2 §, *det som sägs* i 3–3 c och 6 §§ förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap.

-
1. Denna lag träder i kraft den dag regeringen bestämmer.
 2. Äldre bestämmelser gäller fortfarande när makarnas äktenskap har upplösts eller makarna har beviljats hemskillnad före ikraftträdandet.

⁵ Senaste lydelse 1973:1195.

Förteckning över remissinstanserna

Prop. 2006/07:60
Bilaga 4

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av Göta hovrätt, Malmö tingsrätt, Migrationsverket, Socialstyrelsen, Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet, Jämställdhetsombudsmannen, Sveriges Advokatsamfund, Svenska Bankföreningen och Fastighetsägarna Sverige.

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet, Föreningen Norden, Föreningen för Svenskar i Världen, Sveriges Begravningsbyråers Förbund, Sveriges Kvinnolobby, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejjourer i Sverige (ROKS), Sveriges Kvinnojourers Riksförbund (SKR), Hyresgästföreningen och SBC ekonomiska förening har beretts tillfälle att avge yttrande men avstått från att yttra sig.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2007-03-05

Närvarande: f.d. regeringsrådet Bengt-Åke Nilsson, regeringsrådet Stefan Ersson och justitierådet Lars Dahllöf.

Modernare nordiska regler om makars förmögenhetsförhållanden

Enligt en lagrådsremiss den 15 februari 2007 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i förordningen (1931:429) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap, adoption och förmynderskap,
2. lag om ändring i lagen (1935:44) om dödsbo efter dansk, finsk, isländsk eller norsk medborgare, som hade hemvist här i riket, m.m.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Torbjörn Malm.

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 15 mars 2007

Närvarande: Statsministern Reinfeldt, statsråden Olofsson, Odell, Ask, Husmark Pehrsson, Leijonborg, Larsson, Erlandsson, Carlgren, Hägglund, Björklund, Littorin, Borg, Malmström, Sabuni, Billström, Adelsohn Liljeroth, Tolgfors

Föredragande: statsrådet Ask

Regeringen beslutar proposition 2006/07:60 Modernare nordiska regler om makars förmögenhetsförhållanden